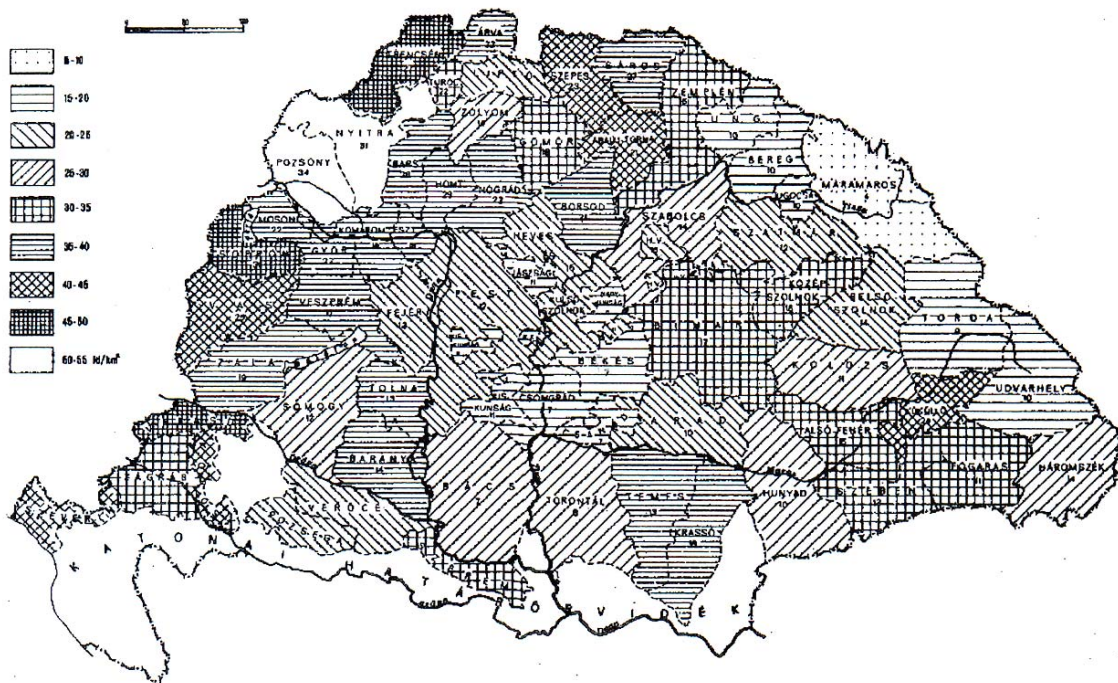

A Történelmi Országközép

Emlékmű krónikája

**Megjelent a kötet a Történelmi Országközép Emlékmű
70. évfordulójára 2009. esztendőben Szarvas városában**

**Szép vagy nagyon szép vagy Magyarország,
annál is szebb, mint a Nagyvilág!**

Nagy-Magyarország térkép

A kötetet szerkesztette

Szilvássy László

Kiadó

Hidasi-család

Szövegkivitelező

Pekárné Kovács Tünde

Tördelő

ISBN

Nyomtatás
Berény Nyomda
Mezőberény

A kötet fejezetei - röviden

A cím szerinti krónika három, két aktív és egy inaktív időszakot ölel fel, de nem teljesen független részre osztva.

Az első rész a történelmi emlékmű létesítésének gondolatától (1929) a megvalósításig, 1939. tartott. Egy évtized vajúds, tele problémával, bizakodással, kishitúséggel, bátor kiállással, nyugtalansággal, nézeteltéréssel telt el. Ebben a hosszantartó cselekvő folyamatban volt megtorpanás is, de a hazafias szándék többnyire előrelépést jelentett a célhoz: ha döcögősen is, de 1939. végén mégis a terv szerinti helyén, ha kisebb kiegészítő munkálatok híján is, de felépült az emlékmű.

Ebben az időben (majd később is, de már sokkal ritkábban) az Emlékművel kapcsolatosan Nagy-Magyarország (leginkább ezt és így), illetve Történelmi, Integer jelzővel használva írták és emlegették a Trianon előtti hazánkat.

A második időszaknak nincs dicső története, az emlékmű hanyatlásának korszaka volt. Sajnos ez tartott leghosszabb ideig, közel fél évszázadig (A II. világháborútól a rendszerváltásig).

A harmadik időszak az újjászületést hozta meg az emlékműnek és környékének. A már halódó objektum a rendszerváltozással (1990) a lakosság hazafias tettei által kapta vissza fényét, kapott kiemelt tiszteletet, méltó gondozást és lett a szarvasi Történelmi Emlékút legjelentősebb stációja, zarándokhelye.

Bízunk benne, hogy az 1990. óta újra élő Történelmi Országközép Emlékmű nagyon sokáig élni fog tovább is, amíg a történelem él.

Köszönetét fejezi ki e kötet kiadója a Hidasi-család azon barátainak, akik ennek az impozáns kivitelezésű hiányt pótló helytörténeti kiadványnak a megjelentetését erkölcsileg támogatták. Ezzel lehetővé tették, hogy Szarvas város Történelmi Útjának legnagyobb, legjelentősebb politikai emlékművének 70 éves krónikájáról részletes ismereteket szerezhessünk.

A kötet előzetes ismeretében is bátran ajánlhatom minden hazáját szerető szarvasi és más magyar állampolgárnak a 70. évfordulóra megjelent A Történelmi Országközép Emlékmű krónikája c. kiadványt.

Hidasi György

Az adatgyűjtéshez segítséget nyújtottak:

- Városi Könyvtár, Szarvas

- Vajda Péter Gimnázium és Szakközépsiskola
Intézeti és Múzeumi Könyvtára, Szarvas
- Békés Megyei Levéltár, Gyula
- Országos Széchényi Könyvtár, Budapest

Közreműködő támogatásukat köszöni:

a szerkesztő

Előszó

Ajánlom e kötetet minden hazáját szerető magyar állampolgárnak, hogy az emlékmű ne feledtesse a nemzetünket 1920-ban ért trianoni katasztrófát, országunk igaztalan megcsönkítését.

Fejet hajtunk mindazoknak a szarvasiaknak, akik bármilyen csekély összeggel vagy hazafias tevékenységgel elősegítették a tárgy szerinti remekbeszabott emlékmű megvalósítását. Ilyen Trianonra emlékeztető országszerte emlékmű csak Szarvason van. Már csak ezért is jelenthet hazafias töltésű élményt az emlékmű megtekintése, történelme a hazaszerető magyar állampolgároknak. Ha módját látjuk, tegyük tiszteletünket az Emlékműnél, akár

magán emberként, akár csoportban – gondolva a múltra, a jelenre és a jövőre.

A kötet részleteiben is tájékoztatást ad az emlékmű létesítésének körülményeiről és minden azutáni eseményről – napjainkig.

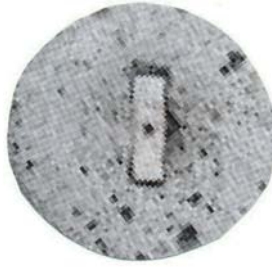
Szilvássy László

Nagy-Magyarország geometriai középpontjáról

Nem kis feladat megvalósítását tette maga elé az 1880-as években a szarvasi főgimnázium egyik kiváló képességű földrajz és történelem tanára Mihálfi (Mihalkovics) József (1861-1891), amikor úgy határozott, számítások alapján meghatározza a Nagy-Magyarország geometriai középpontját. Annyit sejtett, hogy a keresendő hely, országrész, a Nagyalföldön, annak is a délkeleti részén lehet. Ebből kiindulva jutott el oda, hogy országunk geometriai centruma az országhatárok távolságának figyelembe vételével, valamint az itt áthaladó keleti hosszúsági és északi szélességi kör metszéspontjában van. Vagyis Szarvas községben, közelebbről zöldpázsiton, a jól ismert ún. Kreszán szélmalom környékén. Ennek ismeretében Mihálfi indítványára Nagy-Magyarország földrajzi középpontját a már nem üzemelő malom egyik használaton kívüli malomkövével jelölték meg. Ez aztán így is tudatosodott a lakosságban, s az emlékkő még az első világháború idején is az eredeti helyén maradt. A középpont emléke azonban egyre inkább elhomályosodott: a malomkő mint szimbólum csak néma tanúja maradt a korábbi esemény jelentőségének.

A malomkő történetéről a Szarvast megszálló román csapatok (1919. ápr. 28. – 1920. márc. 2.) is tudomást szereztek s az ún. emlékkövet Szarvasról elvitették valahová. Ezt követően egy évtizedig Nagy-Magyarország geometriai középpontjáról alig-alig esett szó; a Trianoni tragédia gyászában élt a nemzet!

Sikeres hazafias tettéért az utókor Mihálfi József tanárra fejhajtással büszkén emlékezik.

(Ez nem az a malomkő, csak olyan)

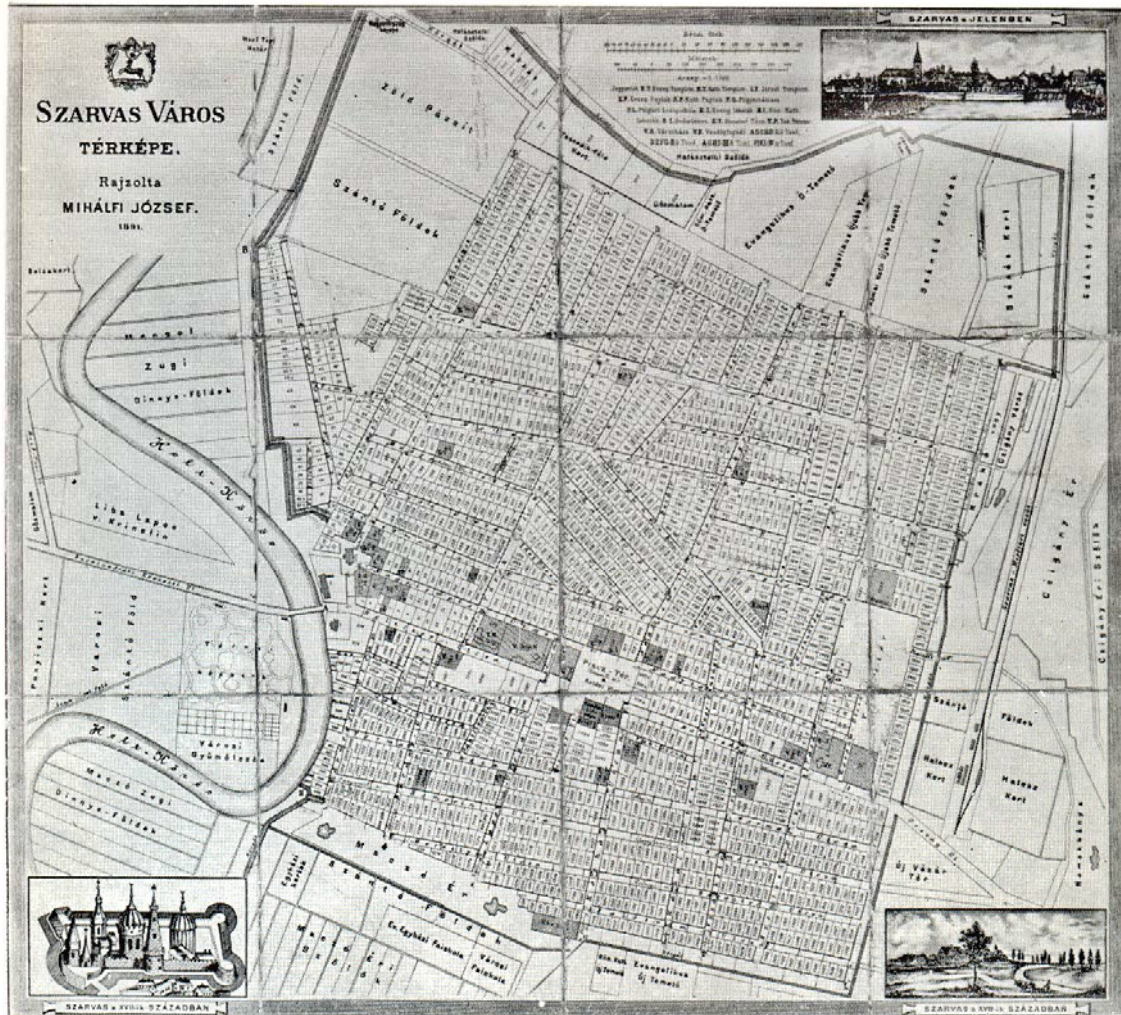
Mihálfi József ág.ev. főgimnáziumi tanár született 1838. január 11. Kiszácson (Bács m.). Tanulmányait a szarvasi ág.ev. főgimnáziumban kezdte, s ott kezdetben tanító volt. Közben tanulmányait Budapesten folytatta a protestáns teológián. Azt követően középiskolai tanárként a szarvasi főgimnáziumhoz került, ahol földrajz, történelem és magyar nyelvészeti szakon tanított. Mint igen jó képességű, széles látókörű, nagyon szorgalmas ember sokféle feladatot ellátott. Az ifjúság önképzőkörének elnöke, a tanulói dalkarnak időközönkénti karvezetője, a községi iskolaszék elnöke, a magánosok által fenntartott polgári leányiskola igazgatója és a szarvasi ipari iskola igazgatója. Több esztendőn át volt a főgimnázium könyvtárnoka. Külön óraként vallást, rajzoló geometriát is tanított.

Nagyszerű pedagógiai érzékkel látta el osztályfőnöki megbízatását is. A közművelődés más területein szintén otthonos volt: átdolgozta Magyarország történetét, kiadta Békés Vármegye térképét, kiadta Szarvas község tervrajzát, éveken keresztül szerkesztője volt a Szarvasi Lapok c. lapnak. Írt az iskola lapjában a Gimnáziumi Értesítőben, a Békésmegyei Évkönyvekben, a Szabolcsban, a Békésmegyei Közlönyben.

Mihálfi irigylésre méltó energiával rendelkező, példás életű köztisztviselőben álló ember volt. Eminens, hazaszerető polgárát látta Szarvas közéletében!

Szinte minden tevékenységét erkölcsi és anyagi elismerés méltatta. Korai halála nagy veszteség volt számunkra. Meghalt Szarvason 1891. augusztus 27-én. Élete végéig a főgimnázium tanára volt.

T. Szinyei J., Magyar írók élete és munkái. Arcanum Adatbázis Kft., 2000.

■ Szarvas 1891. évi térképe. — Készítette Mihálfi József tanár. Bemutatja a rendezett utcájú Szarvas. Feltünteti a Holt-Köröst, amely a Hármas-Körös szarvasi kanyarulatának 1891-ben történt átvágásával jött létre. Feltünteti továbbá az ereket, zugokat, ker-
teket (pl. a Tessedik-kertet), az akkori utcaneveket, iskolákat, tereket, vendégfogadókat, gőzmalmokat, a mezőtúr-szarvasi vasút-
vonalat és az akkori vasútállomás (indóház) helyét. 1900-ban a lakóházak száma: 4900, a lakosok száma: 25 773 fő. — Nyomatott
térkép (56×63 cm).

Az alkotó szándéktól a dicső tettig

A közismert közép-európai politikai-katonai hazánkat érintő gyászos következménye a trianoni katasztrófa éveken át szinte letargikus állapotban tartotta nemzetünket. Az emberek szívébe még inkább belegyökerezett a hazaszeretet, s minden jóérezésű magyar állampolgár hazafias gondolkodása reményt táplált arra, hogy megcsonkított kis hazánkból lehet még valamikor Nagy-Magyarország. A hazaszeretet nemes példái egyre inkább felszínre kerültek magasan szárnyaló gondolatokban: hazafias szónoklatokban, lelkesítő írásokban, hősi emlékek méltatásában, hazafias tömörülések létrehozásában szerte az országban. Ezek egyik nemes példája volt Szarvason.

Szarvas község képviselőtestülete részéről 1929-ben született egy hazafias gondolat: korábbi ismeretek birtokában emlékművel kellene megjelölni Szarvast, mint Integer Magyarország geometriai közepét. Tekintettel a Trianon utáni helyzetre a honatyák a bölcs elképzelést teljes egyetértéssel helyeselték és nyomban elfogadásra előterjesztették. Majd dr. Schauer Gábor főszolgabíró elnök indítványát, az előjáróság az 1932. év decemberi határozatában az egyező véleményét ki is nyilvánította. Ez volt az első teljes egyetértéssel megvalósult képviselőtestületi határozat: Nagy-Magyarország földrajzi közepével kapcsolatosan – emlékművel, mint szimbólummal tiltakozni a trianoni katasztrófánk ellen.

dr.Schauer Gábor

A főszolgabíró szerint: „...ha van valahol a trianoni katasztrófánk elleni tiltakozásra alkalmas hely, úgy azok közé tartozik első sorban Szarvas, vagyis az a hely, ahol Nagy-Magyarország földrajzi közepe volt, és amely megcsonkításunk folytán csaknem határváros lett.”

Süveges Jenő

Még az idén megrendezik az országos revíziós gyűlést a határban lévő Nagy-Magyarország közepénél

Ismeretes, hogy dr. Schauer Gábor főszolgabíró egy mozgalmat indított meg abból a célból, hogy Nagy-Magyarország földrajzi középpontjának helyén, amely Szarvas határában van, egy országos jellegű revíziós gyűlést tartsanak. E mozgalom széles körben élénk visszhangot keltett, s most pedig a kiviteli tervek során már arról van szó, hogy ezt a monstre-gyűlést még ez év nyarán kellene megtartani. Illetékes helyen már történtek is lépések ebben az irányban.

Szarvasi Közlöny, 1932.

Jegyzőkönyv

104/1933. kgy.sz.-ad. 10755/1932.ikt.szám

Bizottsági javaslat Nagy-Magyarország földrajzi középpontjának emlékművel való megjelöléséhez községi terület kijelölése tárgyában.

Előadó bemutatja a szóban lévő ügy előkészítésére kiküldött bizottság javaslatát, ismerteti az ügyet és előterjeszti az elöljáróság javaslatát, mire a képviselőtestület meghozta és elnöklő községi bíró kihirdette a következő

Határozatot:

Szarvas község képviselőtestülete egyhangú határozattal kimondja, hogy Nagy-Magyarország földrajzi középpontjának emlékművel való megjelölése helyéül elfogadja a járási főszolgabíró úr elnöklete és vezetése alatt működő, s a társadalom minden rétegéből összetevődött bizottság javaslatát és ennek alapján kijelöli a szóban lévő célra a Körös-Tisza-Marosi Ármentesítő és Belvízszabályozó Társulat II-od rendű védtöltése és a Holt-Körös között a Pepi kerttel szemben fekvő községi területből circa 1200 -öl területet, amelyhez a hozzájáró út a

Zöldpázsit középső utcájának folytatása az ármentesítő társulati csatornaórház mellett a töltésen keresztül. Ezen területhez csatlakozó társulati töltés előtere akáccal erdősített terület, mely az emlékmű stílszerű háttérét fogja képezni.

Tudomásul veszi a képviselőtestület, hogy Laukó György szarvasi polgár a gondolat iránt állandó éber és meleg érdeklődést tanúsítva annak kiviteléhez többféle rajzot, terveket és modelleket készített, amelyek közül egyet az előjáróság jelen képviselőtestületnek is bemutatott és ezen buzgó és odaadó munkálkodásáért nevezettnek elismerését és köszönetét fejezi ki.

Úgy véli a képviselőtestület az emlékmű által kifejezendő gondolatra való tekintettel, hogy az emlékmű létesítésénél főképpen annak monumentalitására legyen az előjáróság figyelemmel és ilyen irányú tervekre igyekezzék többfelől ajánlatokat beszerezni és ezek együttességéből válassza ki a célnak, valamint a felállításra kijelölt helynek és környezetnek legjobban megfelelő emlékműtervezetet, illetve mintát vagy modellt. – Az emlékmű időálló, vulkanikus kőből, kőzetből készítendő betonlappal.

Utasítja a képviselőtestület az előjáróságot, hogy az emlékmű felállítása érdekében szükséges további teendőket az eddig is közreműködött bizottság szükség szerinti meghallgatása és igénybevétele mellett hajtsa végre, igyekezzék a szükségesnek mutatkozó költséget társadalmi és egyéb úton is a járási főszolgabíró úr, mint a bizottság elnöke vezetése mellett összehozni, s az emlékműre beérkező ajánlatok elbírálása alapján a felállítás iránt, a gyűjtés eredményének bejelentésével javaslatát tárgyalás és elfogadás végett a képviselőtestületnek annak idején jelentse be.

Beterjesztendő ezen határozat a járási főszolgabíró úrhoz.

Kiadatik a határozat egy példányban Laukó György szarvasi lakosnak, továbbá községi mérnöknek és főjegyzőnek.

Közigyelési jegyzőkönyv. 104/1933.kgy.sz., Békés Megyei Levéltár

Aranyéremmel díjazták Laukó György szarvasi hentes és mészáros mestert a szolnoki kiállításon művészi kidolgozású zsírból készült Nagy-Magyarország szobráért.

Szarvasi Hírlap, 1929.

A szarvasi Frontharcos Szövetség mozgalma a „Nagy-Magyarország Középpontja” emlékmű felállításáért

A „Nagy-Magyarország Középpontja” emlékműve költségeinek előteremtésére Magyarország 5000 községéhez intézendő kérelmek után 5000 pengőt vél összehozni. E gyűlésre engedélyt kér a belügyminisztériumtól. Ugyanezt a célt szolgálná az a monstre Kultúr-est, mely az ország legnevesebb művészeinek, legkiválóbb szónokainak igénybevétele mellett április hó 7-én juttathatna tekintélyes összeget a fenti hazafias gondolatnak a megvalósítására.

Az emlékmű megvalósításáért a Keresztény Ifjúsági Egyesület (KIE), Holub János elnök irányításával adományakciókat szervezett.

Nagyobb vitát idézett elő egy később visszavont javaslat, mely Nagy-Magyarország tényleges középpontja helyének egy szerény emlékkövel való megjelölése mellett az ország közepét szimbolizáló monumentális szobrot az Erzsébet-liget egyik köröndjére kívánja állítani, hogy ez által a városnak az ünnepségek alkalmával a vendégek részére is könnyebben hozzáférhető zárandokhelye legyen.

A javaslat sorsát maga az a tény döntötte el, hogy a község előjárósága már az elmúlt év folyamán a Kisgazda Kör kezdeményezése útján megindult általános városi mozgalom kérelmére a Körösnek a Pepi-kerttel szemközti partján, közel Nagy-Magyarország állítólagos közepét jelképező malomkőhöz, kétholdnyi területet engedett át és a hozzávezető út céljaira az Ármentesítő Társulat is átadott egy darabot a saját földjéből.

Az elhangzott pro és kontra véleményekből, de főképpen a városi mérnök előadásából a figyelmes hallgató körülbelül azt a következtetést vonhatta le, hogy talán kissé bizonytalan alapokon áll az a feltevés, hogy Nagy-Magyarország földrajzi középpontja az a bizonyos malomkő. Lehet olyan felfogás is, mely azt

vallja, hogy nem jó firtatni ezt a kérdést. De igazán tudományos, alapos és megnyugtató csak az az álláspont lehetne, mely e kérdésben tisztán a Magyar Térképészeti Intézet megállapítását fogadná el irányadónak.

Szarvasi Közlöny, 1934.

Hol van Nagy-Magyarország közepe?

E kérdéssel igen sokan fordultak szerkesztőségünkhöz és mivel a szerkesztői üzenetek helyét erre a célra szűknek találtuk, válaszukkal külön cikkben térünk ki erre az érdekes földrajzi fogalomra.

Az Emlékműbizottság Kultúrestjét előkészítő egyik gyűlésen vita tárgyát képezte, hogy a tervezett szimbolikus emlékmű Szarvas határának mely részén emeltessék, mert a felszólalások egyikének történeti adatai nyomán kétségek merültek fel, hogy Nagy-Magyarország földrajzi közepe egyáltalában Szarvas határában fekszik-e?

Szerkesztőségünk e megbeszéléseken elhangzott viták hatása alatt már akkor kérdést intézett a legilletékesebb fórumhoz: a Magyar Földrajzi Intézethez, hogy ez a fogalom (az ország középpontja) létezik-e a földrajzban, meghatározták-e azt Nagy-Magyarországra nézve és ha igen, mi annak a pontos neve!

A nevezett tekintélyes tudományos társaság a napokban küldte meg az alaposan kidolgozott választ és mi azt kivonatossan alább közöljük:

Tudományos szempontból egy ország középpontjáról beszélni nem lehet, nem szokás és ilyen fogalom a tudományos földrajz szótárában nincs is.

Még nehezebb aztán ezt a pontot néhány méternyi pontossággal tényleg meg is határozni és így azt eldönteni, hogy például Nagy-Magyarország földrajzi középpontja Szarvas határának melyik részére esik.

Mivel tehát a kérdéses fogalom használata nem szokásos, nincs is oly kifejezett és előírt módszer, amelyiket egyedül lehetne felhasználni a középpont kijelölésére.

Mégis több úton lehetne a cél elérését megkísérelni, de a dolog természetéből következik, hogy mindegyik módszer más és más eredményt fog adni.

Az alkalmazható módszerek nem oly pontosak, hogy a kérdéses hely kiválasztásában 1-2 kilométernyi hibát ne engednének meg. Így meghatározható elsősorban az ország súlypontja és ez ország területének középpontját jelenti egynemű anyag feltételezésével. Eszerint Nagy-Magyarország középpontja Öcsödötől keletre és Békésszentandrásztól északra a Körös északi partján a „Laczkó”-hát 90 méteres magassági pontjának a közelében fekszik.

Az ország határának fokozatos szűkítésével nyert központ pedig Endrődötől északra, keletre, a 75.000-es katonai térkép „Ballapuszta” kiírásának második „a” betűje közelébe jut.

A Magyar Földrajzi Társaság végső megállapítása ezek után a következő: Amikor tehát a köztudat Szarvas környékét emlegeti Nagy-Magyarország földrajzi középpontjának, egészen helyes nyomon jár és ez ellen ellenvetést nem lehet tenni. Pontosabb módszerekkel sem lehetne sokkal jobb adatokhoz jutni.

Szarvasi Közlöny, 1934.

Hol legyen Nagy-Magyarország közepe?

A Székelység szépirodalmi és társadalmi folyóirat legújabbjában számában reflektál lapunk utolsó számában közölt „Hol van Nagy-Magyarország közepe?” című cikkünkre és megemlékezik azokról az előkészületekről, melyeket a „Nagy-Magyarország Közepe Emlékmű Bizottság” az ország egykori „középpontja” megjelölése érdekében eddig tett. Mindezekre az a megjegyzése, hogy ez így helyesen is van az „1914. évi” Magyarországon. Azonban a jövő Magyar-Székely Birodalomban ez a középpont nem Szarvason, de Nagyváradon lesz és mindjárt közli is ennek a gyönyörűen megálmodott szép országnak a térképét is, mely Pozsonytól Brailáig terjedne. Mi a magunk részéről kész örömmel lemondanánk egy hatalmasabb magyar birodalom még keletibb középpontja javára arról a dicsőségről, mely Szarvast Nagy-Magyarország középpontjává teszi.

Szarvasi Közlöny, 1934.

A Nagy-Magyarország Középe Emlékműbizottság Kultúrestje

A Nagy-Magyarország Középe Emlékműbizottság az Országos Frontharcos Szövetség Szarvasi Csoportjával és a Nemzeti Munkavédelem Szarvasi Körzetével karöltve szombaton, április 7-én este fél 9 órakor az Árpád dísztermében rendezi meg nagyszabású kultúrestjét, melynek tiszta jövedelmét egyrészt a fenti emlékmű építési költségeire, másrészt pedig a két csoport, illetve körzet zászlóalapja javára kívánja fordítani.

Az egész vármegye érdeklődésének középpontjába került hazafias est hatalmas műsorán szerepel Schauer Gábor dr. főszolgabíró megnyitó beszéde, Fehérváry Géza alezredes, a NMV békésvármegyei hivatalvezetőjének ünnepi szózata, Miklós Vitéz előadása, Korim Kálmán vallástanár zárószava.

Az Emlékműbizottság áldozatot kér ugyan, de helyébe oly nivós műsort ad, melyhez ily csekély díjért ritkán juthatunk hozzá.

A tervbe vett emlékművel Szarvas közönsége tartozik a Magyar Revíziós-mozgalomnak és mivel a revízió Nagy-Magyarországot, az életünket, a jövőnket jelenti, minden igaz magyarnak szent kötelessége, hogy most ezt a csekély áldozatot meghozza.

Evvel tartozunk magunknak, tartozunk a hazának, de tartozunk gyermekeinknek, unokáinknak, utódainknak is, de tartozunk e válasszal a mi galád szomszédainknak is, kik minden nemzeti megmozdulásunkról azt kürtölik világgá, hogy az nem spontán megnyilvánulás, de felülről jövő hivatalos kényszer.

Ez az est találkozója lesz az áldozatkész magyar hazafiaknak.

A Frontharcosok és a TESZ közös ünnepe „Nagy-Magyarország Közepe Emlékmű” költségeinek előteremtésére

Két év óta folynak a tanácskozások és előkészületek Nagy-Magyarország földrajzi középpontjának megfelelő emlékművel való megjelölésére. Az eszmét a Kisgazdakör vetette fel és a tervet most a Frontharcosok Szarvasi csoportja és a TESZ közösen óhajtják megvalósítani.

Evégből szombaton, április hó 7-én a fenti két szövetség az egész társadalom bevonásával a Városi Színkörben nagyszabású hangversenyt rendez.

Szarvasi Közlöny, 1934.

Hazafias és kulturális megmozdulás Szarvason

Az országos Frontharcos Szövetség szarvasi csoportja 1934. február 15. napján este 6 órakor nagyjelentőségű vezetőségi értekezletet tartott Schauer Gábor dr. főszolgabíró elnökletével a község háza nagytanácstermében.

Az értekezlet elhatározta, hogy ez idén a nemzeti ünnepet az egész társadalom és összes egyesületek és testületek bevonásával fogja megünnepelni.

Nagy lelkesedéssel tette magáévá az értekezlet Schauer Gábor dr. elnök meleg és széles látókörű indítványát, a Nagy-Magyarország Közepe Emlékmű, a Frontharcos-zászló és a Nemzeti Munkavédelem-zászló létesítésére vonatkozólag, még a folyó év őszére.

Határozatba ment, hogy egy hatalmas rendezőbizottság fog alakulni a helyi társadalom minden rétegéből, az összes helyi társadalmi egyesületek és testületek bevonásával. Ezt a bizottságot legközelebb vitéz Biki Nagy Imre főjegyző, a Frontharcosok társelnöke fogja összehívni a község házára.

A nagybizottságnak egyelőre két feladata lesz.

Az egyik: a március 15-iki ünnepi vacsorákkal kapcsolatban felhívni, felkérni az összes rendező egyesületeket és testületeket, hogy a vacsora költségeiből

fejenként 10-10 filléreként számítsanak hozzá a fentebb megjelölt magasztos célú Hármas-alapra.

A másik: ugyancsak a Hármas-alap javára egy nagyarányú kultúrest előkészítése április 7. napjára. Egy olyan kultúr-estre, amelyre bizonyos fokig az egész országnak fel kell figyelnie.

Mert ezen a napon az egész város hangos és gyönyörű hitvallást akar tenni a nagyvilág előtt a Magyar igazságról: Nagy-Magyarország közepe ezer éven át Szarvas volt. És az is marad!

Szarvasi Közlöny, 1934.

Hol legyen...?

Ennek a lakonikus rövidségű címnek az elolvasása után valóban sokan tehetnék fel azt a kérdést, hogy – micsoda? Feleletképpen csak annyit: Nagy-Magyarország közepe...

Ez a kérdés tudniillik ma már oly sokakat foglalkoztat, sőt érdekel is, hogy nem tartom illetéktelen prókátoroskodásnak, ha egy-két gondolattal én is a cikkezők sorába állok.

Nagy-Magyarország közepe ugyanis mint eszme, régen foglalkoztatja már egyesek lelkét, s most, hogy mint kézenfekvő, megoldásra váró probléma kerül az érdeklődés homlokterébe, tagadhatatlanul megérdemli, hogy minél többen és minél nagyobb körültekintéssel hányják-vessék meg ezt a dolgot.

Ma már nemcsak Szarvason, s a közeli környéken képezi szóbeszéd tárgyát ez az ügy, hanem ide- s tova, határon innen s túl is (trianoni) gondolkodnak felette, miáltal ez a kérdés megszűnt pusztán csak „helyi” kérdés lenni, s viszonylataiban sok mindenféle gondos figyelmet kell fordítaniuk azoknak, akik az emlékmű sorsáról dönteni hivatottak.

Azaz: mielőtt kijelölnék azt a helyet, ahova lerakják az alapjeleit az emlékműnek, „eszmének”, több mindenféle szempontot kellene figyelembe venni. Ha pedig már kijelölték a helyet, akkor ismét azt is jól meg kellene gondolni, hogy

miféle, milyen és mekkora emlékműbe szándékozzák berögzíteni ezt a hatalmas gondolatot. Mert meg vagyok felőle győződve, hogy ezt az emlékművet „azzá” lehet tenni e két kérdés helyes felfogása és megoldása által, amivé a vele foglalkozó „egyén”, vagy „bizottság” felfogása akarja. Lehet belőle egy jelentéktelen, mostoha jövőjű gátmenti villámhárító – amelyet kevésszer fog felkeresni a nép – és lehet belőle egy monumentális alkotás, amely minden magyar tekintetét Szarvas felé irányíthatja. Akárcsak a mohamedánét a mekkai kő, a zsidóét a sinai, vagy a keresztyénét a Golgota ... és a többi ...

De mindezekhez a kérdésekhez szervesen hozzátartozik az a kérdés is: hol legyen, miből legyen és mekkora legyen az a nevezett emlékmű? Ismétlem tehát, hogy ezekkel a kérdésekkel előzetesen és rendkívül nagy körültekintéssel kellene foglalkozni.

Egybevetve az eddig olvasott és hallomásból ismert javaslatok szempontjait, - magamét a lentiekben vagyok bátor nagyjából körvonalazni:

A legegyszerűbb tárgynak is akkora lehet a jelentősége, amekkorát neki a benne bízók, vagy a tisztelői tulajdonítanak. Ennek az emlékműnek is akkora lehet a nimbusza, amekkorával a magyar lélek körülövezni kívánja. Sosem a kő, hanem a benne életre hívott eszme fog élni és pedig teljesen függetlenül attól, hogy 300-500 méterrel idébb, vagy odébb van-e a geometriai igazságtól. Semmi esetre sem volna méltó helyen az emlékmű a gátoldalban, mert ott sohasem fejlődnek ki olyan kultusz, amilyent ez az eszme megérdemel. Ugyancsak nem helyezném el az Árvaház előtti téren sem, mert ezt a teret - egy másik, igen előnyös idea kihasználására tartanám fenn -, mint Szarvas másik nevezetességének területét (ahol nagyon szépen festene például a szarvasi nagyszellemek szoborba, vagy csoportba öntött, körönd-, vagy fél-köröndje megfelelő parkírozás és elgondolás közepette ...). De elhelyezném én is a népligetnek, egy ily kőbevert eszme után, évtizedek óta ásító köröndjébe, hol méltó helyen gyűjthetné maga körül ez a denkmal a csodálkozó és fanatikusan hívő magyar lelkeket, nemzedékről-nemzedékre.

Véleményem szerint egyedül itt lehetne Szarvason igazán művészetileg és gazdagon kidomborítani azt a gondolatot, amelyet ezzel az emlékkal életre akarnak kelteni, hogy tudniillik van egy fixpontja a magyar életnek, amelyet

elmozdítani lehetetlen, s amely mindenkor biztatólag int a magyar élniakarás képviselői felé, akár áld, vagy ver a sors keze bennünket...

Mint a királyné körül a méhek, úgy rajzanának e kő körül a nemzeti eszmék és érzések, s beláthatatlan perspektíváját adnák ezeknek az elképzeléseknek, amelyeket e kő talapzatára rakna e magyar lélek ereje.

Idejárna ki – a továbbra is csak idejáró nép, itt mélézna a meditációra hajló költők gondolata, itt éledne fel valóban a munkától megfáradt kedély, s itt telülne meg a szív a Gondviselő Isten csodálatos, pazar gazdagságának láttán ... mely ebben a ligetben ugyancsak bőven mutatkozik: színben, illatban madárdalban és sok más egyebekben. Csodálatos gyűrűje volna ez a körönd a magyar lélekből csiszolt eme emlékkőnek... Máshol száz esztendő kellene várni, míg egy ilyen remek milieu felnövekedik: itt adva van a milieu csak a megfelelő gondolatot kellene már elhelyezni benne...

De míg ezek a szempontok, talán csak képzeleti szempontok és a gyakorlati embert esetleg hidegen hagyják – vannak olyanok is, amelyek feltétlenül megnyugtatóknak azokat is, sőt még bővebb és ügyesebb ideák kitermelésére is serkentsék. Az amúgy is ideszokott emberjárás megsokszorozódnék: nemcsak a szarvasiak, hanem a világon élő minden magyar megpróbálná egyszer (idővel tradícióvá fejlődve ki ez az óhajtásos szokás), hogy elmenjen és megállhasson hazájának szent földjén; annak közepén. És – minden, messze élő magyar titkos vágyként tartogatná, hogy hacsak egyszer is az életben, de feltétlenül megláthassa azt a szent helyet, amelyet a világ összes magyarjainak kegyeletes érzése emelt ...

Hihetetlen, hogy kellő keretbe állított egy ilyen emlékmű hidegen hagyhatná azt a magyar lelket, mely mindenért, ami magyar és szép, mindenkor oly bámulatos skálában volt képes megnyilatkozni. S ugyanaz a tömeglélek olyan kultusszal ruházná fel időnk folyamán ezt az emléket, hogy talán ma még el sem képzelhetné az ember.

Idők és korok változásaival, haladtával egész poézise termelődnék ki, melynek fejlődése sok más tekintetben is igen gazdag és nagy kihatással lehetne Szarvas fejlődésére, gazdasági és kulturális, meg egyéb fellendülésére.

Propaganda levelezőlapok, albumok tömege hirdetné, hogy Szarvast nem azon a simplex szemüvegen kell néznie a közvéleménynek, mint ma nézi; versek,

novellák, tárcák, regények örökítenék meg azt az igazságot, hogy Szarvas nem holmi egyszerű és átlagos város az országnak, hanem éppen ezen emlékművénél fogva, egészen speciális, a többi közül kiemelkedő jelentőséggel bíró „szent hely”, mely zarándokhelyévé válhatnék a festők, az írók, tudósok, politikusoknak, kiknek elengedhetetlen „tulajdonságává” lenne az a tény, hogy ők Hazánk közepén állottak, annak centrális erejét, delejes szuggesztióját közvetlen közlelről is érezték. Mindezek a következmények és még számosan mások is közrejátszanak abban, hogy a legmagasabb intézőkörök figyelmét odafordítanák, s ezáltal az idevezető utakat könnyen és kényelmesen járhatókká tennék, s az ebből folyó, fokozatosan fejlődő igények, a növekvő és szétágazó követelmények egyre csak azon dolgoznának, teljes spontaneitással, hogy Szarvas ne olyan legyen, amilyen most, hanem minden tekintetben előnyösebb színekbe és körülményekbe öltözködjék.

Meggyőződésem, hogy kellő genialitással állítván fel a kérdéses oszlopot, ez „jelentené” Szarvast és nem megfordítva

Hogy pedig azt ne mulasszam el megemlíteni, hogy miért nem mentem el szó nélkül e mellett a probléma mellett, s mért kívántam közzétenni a magam szerény nézeteit is; legyen szabad hivatkoznom arra a körülményre, hogy ezelőtt 9-10 esztendővel, éppen a Sz. K.-ben sorozatos tanulmányokat írtam arra nézve, hogy azt az Istenadta etnográfiai elhelyezkedést, amely Szarvast több szempontból speciálissá teszi, mily módokon lehetne kellőképpen és stílszerűen kihasználni ...

Vagyis elejétől kezdve figyelemmel kísérem a V. Tepliczky János által felvetett gyönyörű eszmének, az Emlékmű megvalósításának sorsát és önkéntelenül is felfigyeltem arra a javaslatra, melyet társam, dr. Zerinváry Szilárd kir.járásbíró oly szellemesen megpendített, illetve, mint előadó népszerűsíteni kívánt. Egyébként bizonyos, hogy véleményével nincs teljesen egyedül hagyva, miként az „előadók” igen sokszor magukra szoktak maradni.

Minden községtől csak egy pengőt kér Szarvas Magyarország- közepe emlékművére

Az emlékmű ne csak a mienk, de az egész országé legyen

Szép, hazafias terv megvalósítása érdekében intézett kérelmet a belügyminiszterhez Szarvas község. Arra kér engedélyt, hogy minden magyar városhoz és községhez adakozásra felszólító kérelmet intézhessen: egy-egy pengőt akar valamennyitől kérni egy emlékmű felállítására, amely a Nagy-Magyarország közepét jelölné meg. A régi katonai térképek szerint Nagy-Magyarország közepe Szarvas, s ötven évvel ezelőtt egy Mihálfi nevű szarvasi tanár pontosan meg is jelölte ezt a központot, amelyet a szarvasiak egy odahengerített malomkövel jelöltek meg. Most mozgalom indult meg Szarvas községben, hogy erre a nevezetes helyre emlékművet állítsanak, amely a dicsőséges magyar múltnak hirdetője legyen, s ugyanakkor kifejezője annak a törhetetlen, szent törekvésnek, amely az ezeréves Magyarország határait vissza akarja állítani. Szarvas lakossága vállalná az emlékmű felállításának minden költségét is, csupán azért akar 1 pengős hozzájárulásért Magyarország valamennyi községéhez fordulni, mert úgy szeretné, hogy az emlékmű az egész országé legyen. Mint ahogy az egész Magyarország lelkében csonkítatlanul él Nagy-Magyarország, amelynek ez jelképes kifejezője lesz.

Szarvasi Közlöny, 1935.

A frontharcosok megvalósítják a „Magyarország közepe” emlékművet

Közgyűlés és részleges tisztújítás a frontharcosoknál

Az Országos Frontharcos Szövetség Szarvasi Csoportja e hó 7-én, vasárnap délelőtt 11 órakor tartotta meg évi rendes közgyűlését a Vigadó nagytermében. A közgyűlésen dr. Schauer Gábor fősztolgabíró, elnök és részben vitéz Biki Nagy Imre főjegyző, társelnök elnököltek. A Magyar Hiszekegy elmondása és az elnöki

megnyitó után vitéz dr. Zerinváry Szilárd járásbíró, leköszönt vezetőiszt tette meg az 1934. évi vezetőishti jelentését, s akinek indítványára a közgyűlés egyhangú lelkesedéssel kimondotta, hogy dr. Schauer Gábor elnök „Együtt voltunk! – Együtt leszünk!” köszöntését országosan kötelezővé tételre ajánlja, hogy a „Nagy-Magyarország közepe” emlékkő ügyét minden akadályon keresztül feltétlenül megvalósítja; a frontharcos-iroda, munkaalkalmak és szeretetadományok létesítését sürgősen keresztülviszi és a bizottságokat fokozottabb munkára serkenti. A közgyűlés új alelnökül vitéz Zerinváry Szilárdot, vigalmi bizottsági elnökül Kemenes Jánost, új pénztárnokul vitéz Takács Istvánt, új ellenőrökül Omaszta Bélát és Rohoska Lajost, új bizottsági tagokul pedig Raksa Györgyöt, Tákos Lajost és Szemző Pált választotta meg. Új propaganda bizottsági elnökül Pataki János ny. igazgató-tanítót választotta meg a közgyűlés. Az új tisztektől Galó Mihály vezetőiszt vette ki a lelkes fogadalmat.

Szarvasi Közlöny, 1935.

Magyarország szíve

Szarvas Magyarország közepe. Kellős közepe. Így hallottam Budapesten, a nagy városban. De valahogy most nem vagyok olyan prózai hangulatban. Inkább mondanám „Magyarország szíve”, mert itt Szarvason szívük van az embereknek. És a sok szív mind Magyarorszáért dobog.

Hallottam a magyar vendégszeretetről, sokat hallottam. De azt hittem mindez csak legenda, mert a nagy városban csak zárkózott emberekkel találkoztam, kik nem merték házukat, szívüket kitárni, mert féltek a betolakodó idegentől, kinek szándékát nem ismerték. Bástyafallal körülzárt várak és erdőkről tudtam csak eddig ezen a szép Magyarországon. A híres magyar vendégszeretetről azt kellett hinnem, hogy csupán a regényekben található.

És íme!

Megtaláltam Magyarország szívét. Itt rejtőzik a helyén. Az ország kellős közepén.

Szarvasi Hírlap, 1935.

Miss Dora Lee-Delisle

Amiről beszélnek Magyarország közepe

Ide s tova már négy esztendő telt el azóta, hogy felmerült Nagy-Magyarország Szarvason lévő földrajzi közepe emlékművel való megjelölésének gondolata. Hogy kitől eredt az első magvetés, nem tudni. De hogy mindjárt az elején nagy visszhangot vert fel a község társadalmának lelkében, s hova tovább egyre fokozódóbb lelkesedést váltott ki az eszme, az beigazolt tény, amiről időközi hírlapi közlemények, no meg az előkészítés, propagálás és kivitelezéssel megbízott „Emlékmű Bizottság” kötetnyi jegyzőkönyvei is tanúskodnak. Sokat beszéltek, értekeztek, tárgyaltak, tanácskoztak róla: a helyéről, a kiviteli módokról, a költségek előteremtéséről stb., stb. mindenre kiterjedő aprólékos gondossággal, már kitűzték a leleplezési ünnepségek dátumát is és ... a kivitelezés mégsem került sorra. Azaz, hogy mégis történt valami. A község már tavaly megkezdte az emlékmű környékének befásítását. De azóta azután valóban nem történt semmi.

Pedig hát az elhelyezés körüli szenvedélyes viták rég elcsitultak már, könnyen megoldható, tetszetős és stílszerű tervünk, modellünk is van, országos gyűjtés útján a költségek is előkeríthetők volnának, mégis-mégis hát miért nem készül az az emlékmű? Ki, vagy mi az oka e meddőségnek, ez örökös halogatásnak? Nem tudható, tény azonban, hogy mint általában minden probléma nálunk, amivel nem tudunk mit kezdeni, ez az emlékmű história is belekerült a szavak taposómalmába; ne féljünk ott mégis csak megőrlődik egyszer, s mire megterebélyesednek a tavaly ültetett facsemeték, akkorára bizton állni fog mindnyájunk büszkeségére e sokat emlegetett emlékoszlop is.

Addig is azonban minél többet beszéljünk róla (a bizottságnak is szabad), mert ma úgy látszik nálunk ez a stílus, ez a divat.

Levél Roszmájúhoz

Kedves Fiatal Barátom!

Engedje meg nekem azt a nem bizalmaskodó, csupán bizalmas megszólítást azon a réven, mert idősebb vagyok, s szívesen és élvezettel olvasom az írásait, s azért is, mert hébe-hóba magam is forgatom a tollat.

Ha kissé nagyozolni akarnék, „személyes megtámadtatás” címén kérnék szót legutóbbi „Amiről beszélnek”, illetve „Magyarország közepe” című, feltűnést keltő cikkéhez. Továbbá azon a címen, mert csekélységem is egyik igénytelen tagja az „Emlékmű Bizottság”-nak. Bevallom azonban, hogy jelenleg szívesebben burkolózom az ismeretlenség homályába. És azon őszinte jó baráti tanácsot adom Önnek is, Kedves Roszmájú, hogy hasonlóképpen bölcsebben járna el, ha ezt a kérdést nem feszegetné, de hagyná a feledés ködébe veszni. Miért? - kérdezi Ön. Egyszerűen csak azért, mert Ön aligha sejti, hogy amikor sörétes puskával vadászni indul a nyúlra, jelen esetben mondjuk a Bizottságra, a bokorból nem nyúl, de medve fog előbukkanni. A medve pedig olyan mint az igazság: könnyen betöri a fejét. Tehát: hátra arc, kedves fiatal barátom. Kényes vadászterületen vagyunk. Többet nem mondhatok. Szíves üdvözlettel:

Szarvasi Hírlap, 1935.

Egy bizottsági tag

Rendezzünk „Láthatatlan-bálat” Magyarország Közepe emlékmű javára

**Minden hazafias szarvasi lakos boldog örömmel váltja meg
az egy pengős belépődíjat**

A szarvasi hazafias lakosság körében állandó beszéd tárgyát képezi a Nagy-Magyarország Közepe emlékművének terve és különböző terveket hallunk az emlékmű költségeinek előteremtésére. Szerkesztőségünket gyakran keresik meg erre vonatkozó kérdezősködésekkel és tervekkel. A minap egy életrevaló tervet tartalmazó levelet hozott a posta, amelyben egy közbecsülésben álló

polgártársunk adja elő megszívlelésre érdemes tervét. A levelet közreadjuk, beszéljen az helyettünk is:

Tekintetes Szerkesztőség! Nagyon szépen megkérem, szíveskedjenek becses és a város lakossága körében annyi szeretettel körülvett lapjukban soraimat és ezzel kapcsolatban egy elgondolásomat közölni. Pár évvel ezelőtt Szarvas hazafias lakossága egy emberként mozdult meg Komlóssy János, szarvasi nemes és hazafias gondolkozású honfitársunk ajánlatára Szarvas határában Nagy-Magyarország közepének emlékművel való megjelölése mellett. Az ügyben bizottság is alakult, sőt pénzbeli felajánlások is történtek (Kisgazdák Köre, dr. Dörnyei József ügyvéd stb.) azonban a szükségelt összeg előteremtése a mai napig sem sikerült és ezért az emlékmű felállítása sem történhetett meg. Mivel kizárólag csak anyagi okok gátolják a nemes terv megvalósítását és mivel magam is tisztában vagyok az emlékmű nagy fontosságával, hiszen Trianon elleni tiltakozásunk legmértőbben innen hangozhat el, valamint azzal is, hogy Szarvasnak idegenforgalmilag mily nagy előnyére szolgál, hazafias tisztelettel legyen szabad egy elgondolásom előadni a szükségelt pénzösszeg egy részének előteremtésére, amellyel legalább az emlékmű alapjait rakhatjuk le. Ajánlom és indítványozom, hogy a bizottság rövidesen üljön össze és határozza el, hogy a farsangban egy „Láthatatlan-bálat” rendez, amely jelképes bált nem tartja meg voltaképpen, hanem belépődíjait megváltatja a lakossággal és a kitűzött napon egy hazafias „Nagy-Magyarország Közepe” ünnepséget rendez, amelyen szónokok és szavalók emlékeztetnék a lakosokat Magyarország szétdarabolására és a revízió szükségességére. Nagy-Magyarország középpontjából elhangzó minden jajkiáltás a világ szívét remegteti meg. A revízióért innen mi sokszorozott erővel harcolhatunk. Minden szarvasi lakos boldog örömmel váltaná meg egy pengővel a belépőjegyet, amit örök emlékként tenne el. Nem szabad kétségbe esni nehéz anyagi helyzetünk miatt. Az áldozatos hazaszeretet minden időben nagy dolgokra volt képes. Nekünk is meg kell mutatnunk, hogy hű fiai vagyunk édes Hazánknak! Megköszönve a Tekintetes Szerkesztőség jóindulatát, vagyok tisztelettel:

Anonym

A levél ékes bizonyítéka a szarvasi nép hazaszeretetének és alkotni vágyásának. Szívleljük meg, gondolkozzunk felette és cselekedjünk. Cselekedjünk, amíg nem késő ... Szarvas lakosságának egyeteme minden bizonnyal egybedobbant szívvel, nagy hazafias készséggel, önzetlenséggel áll a terv mellé, mert nemcsak a mi, hanem hazánknek nagy érdeke és a mi büszkeségünk kívánja meg az emlékmű mielőbbi felállítását.

Szarvasi Közlöny, 1936.

A Kie ünnepélye a „Magyarország közepe emlékmű” javára

A Kie ifjúsága f.hó 29-én nagyszabású előadást rendez a „Magyarország közepe emlékmű” javára. Az ünnepély változatos műsoráról már gondoskodás történt és elismerve a Kie előadásainak magas színvonalát, ezúttal is remélni merjük, hogy valóban élvezetes előadásban lesz része a közönségnek.

A Kie ezen szereplésével igazolni akarja hazafias missióját is, amelyre a mai szélsőségek felé hajló világban a magyar társadalomnak oly nagy szüksége van.

Amidőn a Kie ezen úttörő elhatározását közreadjuk, felhívjuk a hazafias közönség figyelmét, hogy ezt az előadást támogatni szíveskedjenek.

Szarvasi Hírlap, 1936.

Nagy lelkesedéssel alakult meg a Nagy-Magyarország Közepe Emlékműbizottság

A szarvasi társadalom saját erejéből oldja meg az emlékmű megvalósításának nemes ügyét

Nagy-Magyarország közepe a földrajzi számítások és a népben szinte fogalommá vált tudat szerint Szarvas határában van. A gyönyörű, természeti szépségekkel áldott szarvasi Körös-partján, a Pepi-kerttel szemben valamikor, a

múlt században egy szélmalom állott. Ennek a hazafiasságunknak legkifejezőbb helyére a hazafiúi buzgalom és szeretet egy méltó emlékmű felállítását vette tervbe, amely azonban a közbejött okok miatt mindez ideig nem valósulhatott meg. Szarvasnak haladást hirdető hazafias érzelmű lakossága most ismét lelkes tanújelét adta érzelmeinek és egy gyűlésen kimondotta a Nagy-Magyarország Középe Emlékműbizottságának átalakítását, amely céljával tűzte ki a nevezetes helynek emlékművel való megjelölését. A gyűlést szerdán délután tartották meg a városháza tanácstermében, amit zsúfolásig töltött meg a nagyszámú érdeklődő közönség, melynek soraiban ott láttuk városunk vezetőit, az intézmények és egyesületek küldöttségeit. Dr. Schauer Gábor főszolgabíró hazafias érzésektől áthatott megnyitójában vázolta a gyűlés célját és a Társadalmi Nagybizottságot megalakultnak nyilvánította, majd vitéz dr. Zerinváry Szilárd kir.járásbíró, a jeles szarvasi költő a Frontharcos Csoport nagy körültekintéssel összeállított és megfogalmazott terveit adta elő a szükségelt költségeknek önkéntes felajánlásával kapcsolatban. A jelenlevők nagy lelkesedéssel fogadták az eszmét és azonnal számos felajánlás történt az emlékműre. A nagybizottság a további munkálatokkal a frontharcosoknak szarvasi csoportját bízta meg, majd dr. Schauer Gábor berekesztő szavaival ért véget a bizottsági értekezlet.

Szarvasi Közlöny, 1936.

„Itt volt, itt lesz.”

Akkor is tavasz volt és az áldást hozó magyar nyár csak úgy ígérte az Élet visszszakadó értékét, mint most egy könnyes-búcsú 1935. után. Akkor is éppúgy, mint most, magyar-erős lendülettel vetődött fel az eszme: Nagy-Magyarország Középe emlékművének felállítása. Akkor a sors öklétől vert, ellenségei embertelensége folytán gazdaságilag egyre a kétségbeesés mélysége felé zuhogó magyarság nem bírta anyagiakkal létrehozni azt, most azonban újult erővel, sok bizakodással és reménységgel tolt előtérbe e kérdés, amikor is a Szarvasi Frontharcos Csoport e hó 4-én megtartott gyűlésén, Szarvas nagyközség

érdemes előjárásnak szívhez szóló átirata értelmében egyhangú lelkesedéssel elhatározta, hogy az emlékmű felállításához szükséges anyagiakat, Szarvas nagyközönségének áldozatos szívéhez apellálva, mindenképpen összehozza.

E lépésnek elvi keresztülvételére elhatározta a Csoport, hogy március 15-én, vasárnap, a piactér, valamint a főút forgalmasabb helyein urnákat állít fel, s leventéket és cserkészeket gyűjtőperselyekkel látja el, amelyekbe tehetségéhez mérten mindenki elhelyezheti a nemes célra szánt filléreit.

Elhatározta a gyűlés, hogy e célra tetszetős emléktűt készíttet Nagy-Magyarország térképével, Szarvas központtal és „Itt volt, itt lesz” felírással, amelynek megváltási árából befolyó összegét szintén az emlékmű költségeire fordítja.

Egy, a húsvéti ünnepekkor megrendezendő nagyszabású matiné megtartását is tervbe vette a Csoport tisztí gyűlésre és így minden remény megvan ahhoz, hogy az összehozott áldozati pénzen, a nyomor ínségében is lángoló hazaszeretetéről tanúskodó szarvasi társadalom meleg odaadásával, megépítve az oltárt ...

A hazáját minden jóban rosszban egyformán szerető és megvédő szarvasi frontharcos tábor érzi, tudja, hogy az elmúlt idők „mindenki” végtelen nagy szeretetéért, az örök vendéglátásokért kapott: ostor és vér, a gond, a sóhaj, és a könny, a rimánkodásos és a kenyértelen holnapok előrevetett gúnykacajos árnyainak keserű pohara elmúlóban van, s hogy a sötét magyar éjszakába talán már nem is oly sokára égő mementóként világítanak bele az igazság lángbetűi: Itt volt, itt lesz ... mert itt kell Szarvason lennie a szép, gyönyörű Nagy-Magyarország kellős közepének ...

Nagy-Magyarország emlékmű alapja javára befolyt összegek elszámolása

Nagy-Magyarország Közepe Emlékmű Bizottságának megbízása alapján az emlékmű alap ez idei bevételeit, s azt terhelő kiadásokat felülvizsgálva jelentésünket az alábbiakban terjesztjük elő:

Megállapítottuk, hogy a község letéti pénztárában az emlékmű létesítésére a Frontharcos Szövetség által 1934. évben tartott ünnepély jövedelméből a Szarvasi Takarékpénztár 28.667 sz. takarékpénztári betétkönyvében van elhelyezve 74'48 P. Egyszer s mindenkori adományokból befolyt: 551'32 P. Havi részletekben felajánlott: 256'70 P adományból befolyt 237,90 P. Körösnap tiszta jövedelme: 301'08 P. Ifj. Zerinváry Szilárd adománya 60. – P. Okt. hó 6-án rendezett ünnepségekből befolyt 15'43 P. Az összes bevétel tehát: 1.240'21 P.

Kiadások: Nagybizottság összehívásának meghívó költsége 3'36 P. Október hó 6-iki ünnepély meghívói 8.00 P. Összesen: 11'36 P.

Az ez idő szerinti tiszta jövedelem tehát: 1.218'85 P. mely összegből 1154,37 P. a Szarvasi Hitelbank 9991. sz. takarékpénztári betétkönyvében a Csoport pénztárnokának őrizetében, 64,48 P. pedig Szarvas község elöljáróságának őrizetében lévő, s a Szarvasi Takarékpénztár 28.667 sz. betétkönyvében van takarékpénztárilag kezelve.

A havi részletekben felajánlott adományokból 18'80 P. nem folyt be, s mint követelés a Csoport pénztárnoka által tartik nyilván.

Kérjük jelentésünk tudomásul vételét.

Szarvas, 1936. évi november hó.

Kiváló tisztelettel: dr. Demián György, Sinkovics Mihály.

Az emlékmű javára nyilvántartott adakozó intézmények és személyek egy része

A Nagy-Magyarország Közepe Emlékmű ügyében a helybeli Frontharcos csoport tisztikari gyűlése egyhangú lelkesedéssel elhatározta, hogy a téli báli idényben egy igen nagy kaliberű Nagy-Magyarország Közepe bálát rendez, a vármegye minden jelentős tényezőjének bevonásával, s a bál tiszta jövedelmét az Emlékkőre fordítja. Elhatározta jelvények készítését és árusítását is. A folyamatban levő s már 1000 P-ön felüli eredményt elérő gyűjtés számvizsgáló bizottsága gyanánt dr. Simkovicz Mihályt, Galó Mihályt és dr. Demián Györgyöt választotta meg. A számvizsgáló bizottság időszaki jelentéseit, hírlapok útján, az adakozó hazafias közönségnek is tudomására fogja hozni.

Szarvasi Hírlap, 1936.

Nagy-Magyarország Közepe

Az Országos Frontharcos Szövetség helyi Csoportjából, valamint az egyéb társadalmi egyesületek – és alakulatokból álló Nagybizottság annak idején tervbe vette, hogy Nagy-Magyarország Közepe Emlékmű felállítását célzó összeg előteremtésére ez év március hó 15-én a Kossuth-tér valamint a Fő-út legforgalmasabb helyein urnákat állít fel, hogy azokban tehetségéhez mérten mindenki elhelyezhesse e nemes és hazafias célra szánt filléreit. A Nagybizottság eme törekvése azonban sajnos nem valósulhatott meg, amennyiben az adományok gyűjtése rendeletileg korlátoztatott, melynek értelmében 1936. ápr. 15-ig semmiféle ilyenű gyűjtés nincs megengedve. Ennek dacára Szarvas társadalma több oldalról felajánlotta önkéntes adományait, tekintettel arra, hogy a Frontharcos Csoport ezeket éppen a fenti okoknál fogva nem veheti át, a nemesen és hazafiasan gondolkodó közönség áthatva a cél nagyszerűségétől, most aztán egymásután küldi be lapunk kiadóhivatalába az áldozati oltár: Nagy-Magyarország Közepe Emlékmű elkészítésére szánt filléreit, s így

szerkesztőségünk elhatározta, hogy az így önként adományozott összegeket nyilvános hírlapi nyugtázás mellett elfogadja és azt esetről-esetre a Szarvasi Hitelbank Rt-nél folyószámlára letétbe helyezi, hogy Szarvas nagyközönségének áldozatos szíve sugallatára összeadott tőkét majdan boldog örömmel adhassa át gyönyörű rendeltetésének.

Itt közöljük, hogy a Nagybizottság mindentől eltekintve előkészítési munkálkodását csendben tovább folytatja, hogy még az ez évi október 6-iki nemzeti ünnep alkalmával felállíthassa minden szarvasi polgár leghőbb vágyát, Nagy-Magyarország Közepe emlékművét.

Szarvasi Hírlap, 1936.

Magyarország közepé emlékmű útban a megvalósulás felé

Társadalmi nagygyűlést tartott a Nagy-Magyarország Társadalmi Nagybizottsága 1936. április hó 29-én. Dr. Schauer Gábor főszolgabíró a nagybizottság elnöke meleg szavakkal üdvözölte a község háza nagytanácstermét zsúfolásig megtöltő nagybizottsági tagokat. Röviden vázolta azon okokat, melyek a nagygyűlés összehívását és megtartását szükségessé tették és felkérte az ügy előadóját vitéz dr. Zerinváry Szilárd járásbíró, úgyis, mint a frontharcosok elnökét, hogy a „Nagy-Magyarország Közepé” emlékmű felállítása tárgyában beszámolóját tartsa meg. Előadó rövid visszapillantásában az emlékmű ügyében eddig történt eseményekről tájékoztatta a nagybizottságot. Ismertette a belügyminiszter leiratát, mely hivatkozással a külpolitikai viszonyokra és az elmúlt évi súlyos aszály és egyéb elemi csapásokra a már érvényben levő tiltó rendelkezés folytán az emlékmű felállításának költségére szükséges összegek összehozása céljából bármilyen nemes célt szolgáljanak is azok, az országos gyűjtést nem engedélyezte. Nincs tehát más mód, hogy mindaddig, míg ez a gyűjtési tilalom fennáll egyelőre csupán Szarvas község áldozatkész társadalmára támaszkodva megkezdje a nagybizottság az emlékmű felállításához szükséges költségek összehozását. A gyűjtési tilalom folytán tehát csak önkéntes felajánlás folytán

önkéntes adakozással lesz mód a költségek összehozására. Előadó ezen indítványát a nagybizottság egyhangúan elfogadja.

Magyarország közepe emlékmű hirdetni fogja örökidőkön át Trianon igazságtalanságait, hirdetni fogja azt a kegyetlenséget, mellyel Trianon a földrajzilag, néprajzilag és politikailag több mint 1000 év óta egységes országunkat feldarabolta, martalékul dobta ellenségeinknek, melynek folytán a munkanélküliség és ennek folyamánya a nyomor, a kétségbeesés lett úrrá. Hirdetni fogja megcsonkítottságunk gyászos emlékét, de egyúttal mementója lesz országunknak, a későbbi nemzedékeknek pedig kőben megörökített örök felkiáltójele legyen, hogy a magyar nemzet sohase feledkezzék meg Európa szégyenéről, a mi gyászos megcsonkítottságunkról.

Ennek a reánk nézve borzalmas állapotnak és az annak nyomán már 18 év óta hiába várt revíziónak örök hirdetője a csüggedőknek remény, az elesetteknek vigasz legyen az emlékmű. Legyen ez az emlékmű Magyarország Mekkája, zarándokoljon oda minden igaz magyar és szívja magába a magyarság örök eszményeit, azt a gondolatot, hogy ahogy volt, úgy kell újból lenni. Az igazság útban van.

Ennek a jegyében úgy hisszük mindenki hazafiúi kötelességének fogja tartani, hogy erejéhez mérten meg-megfelelő összeggel a legnemesebb célra önként áldozni fog.

Szarvasi Hírlap, 1936.

1936-ban Oláh Miklós szarvasi gimnáziumi tanár felvetette, hogy „Nagy-Magyarország közepén, annak környékén hozzanak létre egy Trianon-falvát is, mely a beállítandó köemlék mellett a legtöbbet beszélő emlék, a Magyarországot ért égbekiáltó igazságtalanságot hirdesse, s legyen a Nagy-Magyarország feltámadásába vetett rendíthetetlen hit szimbóluma”.

Szarvasi Hírlap, 1936.

A Nagy-Magyarország Közepe emlékmű felállítására minden szarvasi polgárnak becsületügyét képezi

A szarvasi Frontharcos Csoport vette kezébe az emlékmű ügyét

Az Országos Frontharcos Szövetség szarvasi csoportjának tisztikara rendkívül emelkedett hangulatú, lelkes gyűlést tartott e hó 4-én délután 6 órakor a szarvasi Polgári Kör helyiségében, vitéz Biki Nagy Imre társelnök vezetésével. Ezen a gyűlésen Galó Mihály vezetőtiszttel ismertette Szarvas nagyközség érdekes és agilis előjáróságának szívbemarkoló átiratát, melyben kéri, hogy a kátyúba jutott emlékkő ügyét a Frontharcos Csoport vegye a kezébe és ne engedje azt elaludni. A tisztikari gyűlés többek hozzászólása után egyhangúlag úgy határozott, hogy az emlékmű felállítását minden akadályon keresztül, legrövidebb idő alatt teljesedésbe viszi, mert az ügyet a szarvasi frontharcos csoport és azon túl minden szarvasi polgár becsületügyének is tekinti. Határozatba ment, hogy a gyors és erélyes megvalósítás érdekében egyelőre a következőket eszközli:

1. Minden március 15-én az egész társadalmat behálózza urnákkal és perselyekkel, hogy a nemes célra mindenki legalább pár fillért adakozzon.

2. Magyarország Közepe emléktűt csináltat, amelynek minden szarvasi polgár kabátján és minden szarvasi honleány kebelén ott kell lennie. Az emléktű felirata: Itt volt! – Itt lesz!

3. Húsvétkor grandiózus matinét rendez ezen célra.

Ezen három akcióból befolyó s előreláthatóan tekintélyes összeggel viszi tovább az országos akciót a teljes diadalra jutásig, minthogy a Belügyminisztérium nem engedélyezte az országos gyűjtést.

Elhatározta a gyűlés a március 15-iki nemzeti ünnep monstruózus megünneplését is, az összes nemzetvédelmi alakulatok és testületek, hatóságok egyesületek, iskolák, valamint a polgárság bevonásával, óriási felvonulás, szabadtéri ünnepség és este a Polgári Körben rendezendő vacsora keretében. Mindkét nagyméretű megmozdulásról jövő számunkban is újabb hírt adunk. Addig is szívvel-lélekkel magunkévá tesszük mink is a lelkes jelszót: Itt volt! – Itt lesz!

A nemzeti ünnep

A Rendező Bizottság megbízásából az Orsz. Frontharcos Szövetség szarvasi csoportjának vezetősége ezen a helyen is szíves tudomására hozza Szarvas nagyközség összes hatóságainak, testületeinek, intézeteinek, egyesületeinek és hazafias polgárságának, hogy a nagy felvonulás időpontja technikai okokból megváltozott és nem délelőtt, de délután fog megtörténni.

A Nagy-Magyarország Közepe Emlékmű Bizottság március 15-én lép majd akcióba és hazafias közönségünknek módjában lesz egy jól megszervezett, lelkes, gyors és erélyes munkában nemcsak gyönyörködni, de segítenie is! Mert Nagy-Magyarország közepe: Itt volt! – Itt lesz!

Szarvasi Hírlap, 1936.

Ismét fel kell venni a munkát Nagy-Magyarország Közepe

Emlékmű felállításáért

Szarvas közönségének erkölcsi kötelessége az emlékmű felállítása

Évekkel ezelőtt indult meg az a hazafias és lelkes mozgalom, amely Nagy-Magyarország földrajzi középpontjának Szarvas község határában egykor egy malomkővel már meg is jelölt helyét emlékművel való megjelölését tűzte ki céljául. Egy, a társadalom minden rétegét, a hivatalos szerveket és egyesületeket egybehozó Társadalmi Nagybizottság is alakult annak idején, amely számos tervet hozott. Önkéntes adományok, felajánlások is történtek, különböző alkalmak, így a Körös Napok is jelentős összegeket hoztak. „Láthatatlan Bálat” is rendeztek, azonban mindezek a méltó szoborműhöz csekély alapot szolgáltatottak. Annak idején országos gyűjtést is terveztek oly módon, hogy az ország minden városát, községét megkeresik hozzájárulás végett. Ez akkor az ínséges idők miatt nem volt lehetséges. Most azonban a tavalyi és az idei jobb termések révén minden bizonnyal engedélyezni fogják a gyűjtést is és ha minden község csak pár

pengővel járulna az emlékműhöz, úgy rövidesen fel lehetne állítani szép Körösünk vadregényes partján, hogy az egész világ előtt hirdesse örök tiltakozásunkat megcsonkíttatásunk ellen és hirdetője lenne a szarvasi társadalom áldozatos hazaszeretetének és szebb magyar jövő iránti vágyának. A Frontharcos Szövetség helyi csoportja vette át a Társadalmi Nagybizottsággal együtt az ügyek vezetését. Szarvas hazafias társadalmának óhaja, hogy a munkálatok most fokozott erővel és magyaros hittel, vállvetett lelkesedéssel újból meginduljanak, mert Szarvas közönségének erkölcsi kötelessége a tervezett emlékmű felállítása.

Szarvasi Közlöny, 1937.

Adományok a Nagy-Magyarország emlékműre

Közel két év óta folyó tanácskozások, értekezletek, feliratok után végre az év elején oda lyukadtunk ki kedvenc vesszőparipánk Nagy-Magyarország Középe emlékmű problémájával, hogy minden külsős segítség, teljesen önönmagunkra utaltan leszünk kénytelenek azt megvalósítani. A helybeli Frontharcos Szövetség átlátva a késedelmeskedés és örökös halogatásban rejlő veszedelmet, maga vette kezébe az emlékmű ügyét, s gyűjtések eszközlése által óhajtja a szükséges anyagiakat legalább részben előteremteni. Az általános, az egész községre kiterjedő gyűjtés egy átmeneti miniszteri tilalom miatt még nem indítható meg, úgyhogy addig, míg ez az akadály el nem hárul a hírlapok által esetenként nyugtázott önkéntes adományoknak e célra való gyűjtését határozta el. Az adományok már az első hetekben jelentős összeget képviselnek, de számítani lehet azok tetemes emelkedésére. A Szövetség ezúton is felhívja hazafias közönségünket, hogy áldozatos lélekkel siessen e szent és nemes ügy támogatására.

Szarvasi Közlöny, 1937.

Ismét pár szó a Nagy-Magyarország Közepe Emlékműről

Jó pár évvel ezelőtt a szarvasi hazafiú kegyelet nagyrészt azóta országgyűlési képviselővé lett Zerinváry Szilárd dr. lelkes munkája nyomán összehozott egy pár ezer pengőt azon célból, hogy maradandó emlékművel jelölje meg azt a helyet, amely boldog Nagy-Magyarország közepe volt egykoron. Az érzés, mely a szarvasiak áldozatkészségét kiváltotta, akkor revíziós törekvésünk egyik külső jele volt. Ma, amikor ezen álmaink valóra váltak részben, felvetődik a kérdés: nem aktuálisabb e az emlékmű megalkotása napjainkban sokkal inkább, mint lett volna akkor, egyéb körülmények között. Nem kutatjuk – hiszen jórészt e lap hasábjain értesültünk azokról a nehézségekről, amelyek a megvalósítás elé tornyosultak. S türelmesen is vártuk azok leküzdését az illetékesek részéről. Most azonban, amikor az eszme leglelkesebb harcosát ott látjuk az ország törvényhozó testületében, - ami lelkünkben, kik állandóan figyelemmel kísértük e kérdést és felszínen tartottuk azt – megint megérlelődött egy gondolat. Éspedig egy, az illusztris képviselőkhöz irányított kérés formájában: vegye újra kezébe az ügyet, sőt vigye fel a parlamentbe, s próbáljon híveket szerezni az eszmének azok között is, akik jelentékeny mértékben elő tudnák segíteni annak megvalósítását. Tudjuk, hogy gondjai megnövekedtek, de ismerjük őt arról az oldaláról is, hogy a feltorlódott feladatok csak fokozzák munkakészségét és kedvét. Hát még – ha, mint a jelen esetben is – szívéhez igen közeli dolgot kérünk tőlünk.

Szarvas és Vidéke, 1938. július 14.

Megjelent az Új Magyarországért című szavalókönyv

Vollay Ferenc, a nemrég elhunyt debreceni tanár szerkesztésében és özvegyének kiadásában most jelent meg „Új Nagy-Magyarországért” című nagyszabású szavalókönyv, amely 173 magyar költő 602 szavalásra alkalmas költeményét tartalmazza. A 656 oldalas könyv iskolák, olvasóköri, levante,

cserkész-egyesületek, könyvtárak részére nélkülözhetetlen, mert minden alkalomra található benne előadásra alkalmas költemények. A vaskos kötetben Orosz Iván, lapunknak szerkesztője is három költeményével szerepel. A könyv ára 8 pengő és megrendelhető Nagy Sándor könyvkereskedése útján. (1937.)

Szarvasi Közlöny, 1937.

A képviselőtestület hazafias lelkesedésükben 1938. december 6-án a kormányzó névnapján a következő kéziratot küldi Horthy Miklósnak: „a magyar nemzet talpraállítása és megszentelt régi határunk visszaszerzésében végzendő honalapító munkájához sok sikert kívánunk, hogy Szarvas község ismét földrajzi középpontja legyen Nagy-Magyarországnak.”

Moday P. dr. (1962.) Szarvas története

Jegyzőkönyv

21/1939.kgy.szám.-1608/1939.ikt.szám

Szarvasi Frontharczos Csoport előterjesztése Nagymagyarország közepe emlékmű felállítására tárgyában.

Előadó jelenti, hogy a képviselőtestület 104/1933. kgy.számú határozatával 1933. évi június hó 28-án tartott rendkívüli közgyűlésén Dr. Schauer Gábor nyug.járású főszolgabíró úr elnöklete és vezetése alatt működő, s a társadalom minden rétegéből összetevődött bizottság előterjesztésére a Nagymagyarország közepe emlékművel való megjelölésére a Körös-Tisza-Marosi Ármentesítő és Belvízszabályozó Társulat másodrendű védőtöltése és a Holt-Körös között a Pepikerttel szemben fekvő községi területből mintegy 1200 négyszögöl területet jelölt ki, s megbízta és felkérte a szarvasi Frontharczos Csoportot, hogy az emlékmű létesítésével kapcsolatban szükségessé váló teendőket szíveskedjék ellátni.

A szarvasi Frontharczos Csoport elnöksége 1939. évi január hó 19-én a képviselőtestülethez intézett beadványában bejelenti, hogy a Nagymagyarország közepe a képviselőtestület által kijelölt helyen az anyagi lehetőségek figyelembevételével a legkifejezőbbben egy jelképes szélmalom létesítésével lenne

megörökíthető annál is inkább, mert minden más megoldás tetemes költségkülönbözetet jelentene. A szélmalom a magyar Alföld építészetének egy régi kedves emléke, s a jelzett helyen ugyancsak szélmalom állott, s végül kifejezőnek tartja a Frontharczos Csoport ezen építkezést azért is, mert az álló szélmalom a szomorú sorsot szimbolizálja, a négy vitorla az elszakított tájak felé mutatva a trianoni keresztet helyettesíti, amely bizonyos alkalmakkor akár gyászfátyollal bevonható.

Kéri a Frontharczos Csoport javaslatának elfogadását, s a kivitelezéssel leendő megbízatását.

A Frontharczos Szövetség szarvasi csoportja beadványának felolvasása, az emlékmű tervrajzának bemutatása, a költségvetésének ismertetése után előterjeszti az előadó a községi elöljáróság javaslatát, mely szerint az elöljáróság javasolja, hogy a képviselőtestület a Frontharczos Csoportnak köszönetet mondva javaslatát fogadja el, s az emlékmű kivitelezésével a Csoportot bízta meg.

Krsnyák Pál képviselőtestületi tag felszólalásában előadja, hogy tudomása szerint egy nagy társadalmi bizottság volt megbízva az emlékmű előkészítési ügyével, s így a képviselőtestület állásfoglalása előtt ezen bizottság is meghallgatandó lenne.

Tóth György képviselőtestületi tag kijelenti, hogy Krsnyák Pál képviselőtestületi tag valószínűleg téved, illetve nem volt jelen azon közgyűlésen, amikor a képviselőtestület a szarvasi Frontharczos Csoportot bízta meg az ügy előkészítésével. Egyébként az ő nézete szerint az emlékmű helye nem felel meg a követelményeknek, s éppen ezért azt kéri, hogy az elöljáróság megfelelőbb helyet jelöljön ki az emlékmű felállítására, ahol nemzeti ünnepek alkalmával kellő számú közönség legyen elhelyezhető, s a hely is könnyebben legyen megközelíthető. Célszerűnek látná, ha az emlékmű országzászlóval kapcsolhatnák össze, s amennyiben az emlékmű létesítésére szükséges összeg nem lenne elegendő, úgy a község adjon ahhoz segílyt.

Vitéz Tepliczky János képviselőtestületi tag nem fogadja el a tervet, mert a szélmalom még nem történelmi emlék, s mint ilyen, emlékműül nem alkalmas. Több tervet kellene bekérni, s azokat 10-20 pengős díjjal díjazni.

Gödri István községi mérnök előadja, hogy az emlékmű létesítésénél a pénzügyi helyzetet is figyelembe kell venni, hiszen a javaslatba hozott terv mellett

is az építkezési költség mintegy 2500 pengőt tesz ki, s nem valószínű, hogy az addig összegyűlt 1500 pengő körüli összegben ezen célra tekintélyesebb adomány folyhatnék még be, s éppen ezért pártolja a javaslatot, s azt elfogadásra ajánlja.

Tóth György úgy látja, hogy a képviselőtestület a felállítandó emlékmű tekintetében nem teljesen tájékozódott, s éppen ezért javasolja, hogy a Frontharczos Csoport elnöke kéressék fel, hogy egy legközelebbi képviselőtestületi közgyűlésen a Csoport elgondolását ismertetni szíveskedjék.

Pataki János képviselőtestületi tag az emlékmű ügyét keletkezésének időpontjától kezdve ismerteti, s rámutat arra, hogy a Frontharczos Csoport a legbehatóbban foglalkozott az ügygel, s a képviselőtestülethez tett javaslatában minden körülménnyel és helyzettel számolt, s éppen ezért miután az anyagi lehetőségek díszesebb emlékmű felállítását lehetővé nem teszik, a javaslatot elfogadja, s elfogadásra ajánlja.

Vitéz Tepliczky János ismételten kijelenti, hogy az emlékmű formáját nem tudja elfogadni, nem személyeskedik, de nézete az, hogy a szélmalomnál kifejezőbb emlékmű is létesíthető a rendelkezésre álló összegből.

Vitéz Biki Nagy Imre főjegyző az előjáróság képviselőjében válaszol a felszólalóknak, s rámutat arra, hogy az emlékmű létesítésénél a korlátolt anyagi lehetőségeket is feltétlenül figyelembe kell venni. Különben is a létesítendő szélmalom jelképes és kifejező emlék, s mint ilyen, alkalmas arra, hogy Nagymagyarország közepe megjelölésére alkalmaztassék.

Dr. Simkovics Mihály községi jegyző az ügy erkölcsi oldalát világítja meg. Nézete szerint a Frontharczos Csoport és elnöke önzetlenül egész lelküket belevive tették meg javaslatukat, s készítették elő az ügyet, s miután az anyagi lehetőség más megoldást nem enged, kéri a Frontharczos Csoport javaslatának változtatás nélküli elfogadását.

A felszólítások után elnöklő községi bíró felállítás útján szavazást rendel el, melynek eredményeképpen kihirdette a képviselőtestület következő

Határozatát:

Szarvas község képviselőtestülete az előjáróság javaslatára esett 16 szavazattal a vitéz Tepliczky János javaslatára esett 6 szavazat ellenében határozatilag kimondja, hogy az Országos Frontharcos Szövetség Szarvasi Csoportjának bejelentését, illetve javaslatát tudomásul veszi és elfogadja.

Kimondja egyben a képviselőtestület, hogy az Országos Frontharcos Szövetség Szarvasi Csoportjának az ügy érdekében kifejtett eredményes és hazafias munkásságáért köszönetét nyilvánítja, s felkéri a csoportot, hogy javaslatának megfelelően az emlékműt kivitelezni, s az emlékmű felállításával kapcsolatos összes teendőket ellátni szíveskedjék.

Az emlékmű helyéül a községi képviselőtestület fenntartva 104/1933. kgy.számú határozatát a Körös-Tisza-Marosi Ármentesítő és Belvízszabályozó Társulat II-od rendű védtöltése és a Holt-Körös között a Pepikerttel szemben lévő községi ingatlanok ezen célra már kiképzett területét jelöli ki, s az emlékműnek ezen területen való felállítására az engedélyt megadja.

Határozatának indoklására felhossa a képviselőtestület, hogy a Nagymagyarország közepének emlékművel leendő megjelölése a község közönségének már régi óhaja, s miután a korlátolt anyagi lehetőségek mellett is a Frontharcos Csoport által kivitelezésre javasolt emlékmű teljes mértékben kifejezésre juttatja azon gondolatot, melyet megörökíteni hivatott az Országos Frontharcos Szövetség Szarvasi Csoportja által javaslatba hozott tervezet elfogadni, s a Frontharcos Csoportot, mint amely ez ideig is az emlékmű kivitelezésével megbízni, illetve arra felkérni kellett.

Kiadatik ezen határozat az Országos Frontharcos Szövetség Szarvasi Csoportja elnökségének, községi mérnöknek és főjegyzőnek.

Az idő nagyon sűrűtett, részben azért, mert a lakosság már szeretne volna látni az évek óta húzóódó emlékmű megvalósítását, másrészt mert a kivitelezésnél költség-akadály összejött. A honatyáknak le kellett zárni az ügyet, legkésőbb 1939-ben. A képviselőtestületi elképzelés a Frontharcos Szövetséggel egyetértésben, Gödri István községi mérnök terve alapján létrejött egy kőből készült, 6,5 m magas, szerkezet és díszítés nélküli 4 szárnyú vitorlával ellátott szélmalom utánzat. A körülötte lévő terület már alkalmas volt nagyobb ünneplő tömeg befogadására.

Szerkesztő

Szeptember 10-én avatják fel Szarvason a „Nagy-Magyarország közepe” emlékművet

A Frontharcos Szövetség Szarvasi Csoportjának vezetősége nagy igyekezettel fogott hozzá a Nagy-Magyarország közepe emlékmű felállításához. A vármegye áldozatkészségével ugyanis sikerült az emlékmű elkészítéséhez szükséges követ megszerezni. A hatvan tonna kő már meg is érkezett Szarvasra és azonnal hozzáfogtak az elkészítési munkálatokhoz.

Szarvas község előjárósága a tér két oldalán két magyaros stílusú és motívumú pavilont fog felállítani, ami nagyban emeli majd a környező táj szépségeit, sőt tervbe van véve, hogy ezeknek eleje kilátókként legyen kiképezve. Az emlékmű munkálatai egyformán folynak, elkészítése után ugyanis egy kertet képeznek ki körülötte. Az emlékmű bizottság a felavatás napját ez év szeptember 10-re tűzte ki, amikor is országos ünnepség keretében kerül felavatásra. Ez alkalomra nagyszabású ünnepséget készítenek elő, sőt rádióközvetítés és Budapestről filléres gyors beállítása is tervbe van véve.

Körösvidék, 1939.

Gödri István Szarvas nagyközség érdemes mérnökét a Körös-Tisza-Marosi Ármentesítő és Belvízszabályozó Társulat f.évi január hó 31-én megtartott közgyűlésén szakaszmérnökévé választotta. Gödri István új állomáshelye Szentes városa lesz. Amidőn jól megérdemelt előrehaladásához igaz szívvel gratulálunk, őszintén sajnáljuk távozását.

Szarvasi Hírlap, 1939.

Elhalasztották Nagy-Magyarország Középe emlékmű felavatásának időpontját. Nagy-Magyarország földrajzi középpontjának helyén épülő emlékmű felavatásával kapcsolatban az emlékmű bizottság a múlt héten tartott értekezletén elhatározta, hogy az emlékmű felavatásának időpontját későbbi időpontra halasztja el. Az emlékmű építése ennek ellenére tovább folyik és rövidesen az építési munkálatok befejezést is nyernek.

Szarvasi Közlöny, 1939.

Az emlékmű javára nyilvántartott adakozó intézmények és személyek egy része

Nagy-Magyarország Középe Emlékmű Aranykönyve

A Szarvasi Frontharcos Csoporthoz, mint a Nagy-Magyarország Középe Emlékmű előmunkálataival megbízott egyesülethez a következő felajánlások érkeztek az emlékműre. A felajánlók nevét az Aranykönyvbe írták. Egy összegben átadott felajánlások:

Nemzeti Egység szarvasi csoportja 10. Dauda Lajos 5, Rohony Pál, Kerti Károly, Balogh János, Jeszenszki István 3-3, Lajtós Dénes, Molnár Sándor, Deák Imre 2-2, Varga József 1'50, Konyecsnyi János, Demián György, Szöllősi Miksa, Szabó József, özv. Moldovány Sándorné, Jeszenei Sámuel, Filyó János, Regős Mátyás, Roszik János, Pataki István, Molnár László, Laboda Zsigmond, Fejes Márton, Angyal Ferenc, Pásztor István, Maródi András 1-1 P, vitéz Gulyás György 30, vitéz Gulyás Györgyné 20, vitéz Orbán László 20 f, Gazdasági Tanintézet 29'42, gimnáziumi internátus 6, Sőjtöri Károly 1'50, id. Omazta Béla, Omazta Béláné, Kiss Elek, ifj. Omazta Béla, Kántor Erzsébet, Nagy Erzsébet, Kovácsik Mária 1-1 P.

Részletben: dr. Lestyán János 6, Komlósi János, Palkovics Júlia, Piliszki János 3-3, Gémes Mátyás 2'40 P. Befolyt eddig összesen 488'31 pengő.

További felajánlások és adományok minden kedden és pénteken a Polgári Kör helyiségében este 6 és 7 óra között vitéz Takács István pénztárosnál leadhatók. Az adományokat átveszi lapunk kiadóhivatala is. (Nagy Sándor könyvkereskedése).

Szarvasi Közlöny, 1936.

Nagy-Magyarország Középe Emlékmű Aranykönyve

A Szarvasi Frontharcos Szövetség által rendezett Láthatatlan Bálra összesen 231'01 P folyt be. A Nagy-Magyarország Középe Emlékmű Aranykönyvébe a báli belépőjegyek megváltásával a következők írták be neveiket: (előző közleményünk folytatása.) Becsák Béla 80 fillér, Kondacs János, Kalmár Jenő, Steinfeld J, Kudlák Endre, Lang János, Szloszjár János, özv. Huszárik Györgyné, Forster Gusztáv, Jánovszki János, Zvada András, Bankó Istvánné, Majerik Jenő, özv. Herbetz Gáborné, Solymosi Béla, Gaál István, Pilder József, Demcsák Mihály, özv. Rómer Pálné, Kene Béla, Vásárhelyi András, Misik Lajos, Oravec János, özv. Neuman Jenőné, özv. Plenczner Lajosné, Kovácsik Gyula, Nagy Károly, Sonkoly János, Podmanicki János, Dr. Fuksz Béláné, özv. Liska Jánosné, özv. Sonkoly Mihályné, Dauda Lajos, Benczúr Mihály, Velki Mihály, Dautlik Ferenc, Pribelszki Pál, Kelemen Ferenc, Kovács András, Sipos Mihály, Spelcberger N., Reich Jenő, Vitális János, Sábel S., Miklya Pál, Báni Ciril, Weinberger, Borgulya Pál, Kiss István, özv. Glück Zsigmondné, Kiszelcsok János, vitéz Tóth János, Kóczy Mihály, Szrnka György, Sinkovicz Jánosné, Janúrik N., Ormos Olga, vitéz Letenyey János, Szentpéteri Lajos, Fekete Bernát, Kasnyik János, özv. Hitcz Jánosné, Czipula János, Krón Béla, Rómer György, ifj. Zsigmondi Fülöp, N.N., Darida György, Guttman Fülöp, Trnovszki Márton, Fenyő László, Pálya Antal, Holmik József, Kresnyák János, Melis Mihály, Pribelszki Márton, özv. Kovácsik Gáborné, Mikolai István, Matúsik Mihály, özv. Medvegy Györgyné, id. Szűcs József, Fleiser Jenő, Kizsel Antal, Laukó György, Sándor Gáborné 50-50 fillért adtak.

Szarvasi Közlöny, 1937.

Nagy-Magyarország Középe Emlékmű Aranykönyve

A Szarvasi Frontharcos Szövetség által rendezett Láthatatlan Bálra összesen 231'01 P folyt be. A Nagy-Magyarország Középe Emlékmű Aranykönyvébe a báli belépőjegyek megváltásával a következők írták be neveiket: Néhai gróf Bolza Géza örökösei 30 P, Dr. Haviár Gyula, Szarvasi Takarékpénztár tisztikara 10-10 P, Dr. Dörnyei József, dr. Szemző István, dr. Szemző Imre, Szemző Pál, Békésszentandrás Takarékpénztár, Ujfaluczky József, Novák Károly, dr. Keszthelyi Ármin, dr. Kiss Ernő, Kovácsik Pál, Nagy Sándor, Szabó János, Kutlik Endre, Kello Gusztáv, Wigner Sándor, Ungár Jónás, dr. vitéz Zerinváry Szilárd, vitéz Tepliczky János, Dósa Andorné, Udvardy Sándorné, Miklós József, Bárány Béla, özv. dr. Lestyán Goda Györgyné, dr. Tokay Lajos, néhai gróf Bolza Géza személyzete 2-2 P.

Szarvasi Közlöny, 1937.

Nagy-Magyarország Középe Emlékmű Aranykönyve

A Szarvasi Frontharcos Szövetség által rendezett Láthatatlan Bálra összesen 231'01 P folyt be. A Nagy-Magyarország Középe Emlékmű Aranykönyvébe a báli belépőjegyek megváltásával a következők írták be neveiket: (előző közleményünk folytatása) Szabolcs Károly, Bruncsák János, Kállay József, Dr. Robitsek Jenő, Barton Vencel, Ehmann Jenő, Kovácsik Károly, Klein Miksa, Galó Mihály, özv. Réthy Vilmosné, Dr. Gerő Oszkár, Buk Adolf fiai, Süveges János, Dr. Lővy Gyula, Brachna Lajos, N.N. Sztrehovszki Márton, Hitz Mihály, Piros József, Liszka Gyula, Dr. Ungár László, özv. Wieland Sándorné, Meisel Endre, Guttman Henrik, Dr. Déri Henrik, N.N. Frecska, Józsa Mihály, Pataki János, Donner Árpád, N.N., Kapus Lajos, Dr. Roszik Mihály, Veiczner Jenő, Pogány Béla, Ruzsicska György, Dr. Molitórisz Pál, Horváth Zoltán, Anderman Béla, Povázsai Pál, özv. Brachna Gáborné, özv. Kondacs Mihályné, Reaknerné, Dr. Dávid László, Korbely Sámuel, Dr. Salacz Aladár, Dr. Grósz Jenő, Kondacs Lajos, Darida Mihály, özv. Holéczy Gusztávné, Dalos Sámuel, Cserey Lajos, Dr. Uzonyi Ferenc, Nádor Jenő, Szelényi János, Jeney Viktor, Saskó Sámuel, Dr. Salacz László, Medvegy Mihály, Söjtöri Károly, Dr. Ponyiczky Zoltán, Páter Károly, Vadányi Miklós 1-1 Pengő.

Szarvasi Közlöny, 1937.

Nagy-Magyarország Középe Emlékmű Aranykönyve

A Szarvasi Frontharcos Szövetség által rendezett Láthatatlan Bálra összesen 231'01 P folyt be. A Nagy-Magyarország Középe Emlékmű Aranykönyvébe a báli belépőjegyek megváltásával a következők írták be neveiket: (előző közleményünk folytatása) N.N., Bracsok Endre, Oravecz István, Povázsay Pál, özv. Kugyela J-né, Galáth György, Czinkoczky György, Czinkoczky János, Szeleczky Vilmos, Steinfeld Dávid, N.N., Bodnár István, N.N., N.N., Kudlák Pál, N.N., N.N., N.N., Kepenyés György, Buzás Mátyás, Tóth Lajos, Hantos György, Rohony István, Olvashatatlan, N.N., N.N., Bankó Mihály, Swartz S., Slisszer Zoltán, Pribelszki János, Kiszely János, Povázsay János, ifj. Szűcs József, Deutsch Gy., Kiss A., Olvashatatlan, Deutsch Jenő, Silberstein Fülöp, Halász Aladárné, Olvashatatlan, vitéz Orbán László, András Mátyás, Szervátka Sándor, Becsák Béláné, Kovács János, Rákosi Ottó, Kökényesi Pál, Balogh Jánosné, Povázsay Györgyné 20-20 fillér, (stb.).

Szarvasi és Vidéke, 1937.

Köszönetnyilvánítás

(Kaptuk a következő levelet.)

Igentisztelt Főszerkesztő Úr! A Szarvasi Közlöny 1939. évi február hó 12-én megjelent számában közölve lett, hogy a Nagy-Magyarország Középe Emlékmű felállításához ki adakozott legtöbbet. Ezért most a Szarvasi Közlönyben mondok köszönetet. Köszönetet mondok azoknak a barátaimnak, ismerőseimnek, akik levélben voltak szívesek gratulálni a hazafias, jó példaadásomért. Úgyszintén a „Gyulai” névtelen gratuláló úrnak is. Becses lapodat igen nagyra becsültem a múltban, becsülöm a jelenben is, mint olyat, amely a hazafias szellemet hirdeti és hirdetni merte akkor is, amikor sokan mást akartak, de azok sikerét a jóságos Isten nem engedte meg. A dupla aranylánc és az egypár dupla arany kezelőgomb

adakozója igen, én voltam. Nagyon szerettem volna ezzel a névtelen adakozással akkor és most is azt elérni, hogy azok, akiknek a sors megengedte azt, hogy a földi javakban jobban bővelkednek, azok jóval többet adjanak erre a nemes, hazafias célra. Mintegy felbuzduljanak a névtelen adakozáson és kövessenek, hogy Nagy-Magyarország Középe Emlékmű Szarvas nagyközség készsleges adakozó közönsége jóvoltából szép, monumentális emlékmű lehessen. Hazafias kötelező készségemről, amely nem szűnt meg a nehéz körülményem dacára sem, szolgáljon a mellékelt köszönő levél igazolásul. Örök emlék fog ez maradni utódaim számára. Amit adtam, névtelenül pénz hiányában, a Felvidék megszállása alkalmából bajtársaim segélyezésére. Szívességedért fogadd hálás köszönetem igaz kinyilvánítását, vagyok és maradok, Fót, 1939. október hó 23. Hazafias tisztelettel: Józsa Mihály főkertész.

A fenti köszönetet örömmel közreadjuk és hisszük, hogy mindazok, akik mindeddig helyzetükhöz képest még nem rótták le hazafias kötelességüket Magyarország Középe Emlékműve iránt, buzdítást kapjanak az adakozásra. Józsa Mihály által elküldött és fent hivatkozott levél Horthy Miklós kormányzónk nemes lelkű feleségének levele, amelyben kivételesen személyesen mond köszönetet Józsa Mihálynak a Felvidéki akció nemes és értékes támogatásáért.

Országgyűlési képviselőnk kaszárnyát kért Szarvas részére a képviselőházban

**Dr. vitéz Zerinváry Szilárd nagykoncepciójú felszólalása a honvédelmi tárca
költségvetésének tárgyalásán**

T. Ház!

A magam részéről szintén sóhajtvá kell azt mondanom, nagyon igaz az, hogy a mi népünk szereti honvédségét és nagyon vágyik a közelsége után. Erre van nekem egy boldog és fájdalmas példám. Pár órával ezelőtt kaptam az én pátriámnak, Szarvas község elöljáróságának azt a levelét, melyben valósággal könyörög, hogy próbáljak én is megtenni mindent, hogy a drága honvédségből Nagy-Magyarország történelmi közepe, Szarvas is kapjon valamit, valami honvédintézményt, laktanyát. Nagy-Magyarország történelmi közepén nemsokára egy emlékmű kerül felavatásra, amelyen ez a büszke jelmondat áll, hogy „Itt volt, itt lesz!” Gyönyörű természetadta háttére lesz: a három Körös, egy nagyon szép park, az Alföld egyik legszebb vidéke és mégsem vagyunk vele boldogok, mert annak a vidéknek mentalitása azt mondja, hogy annak az emlékműnek, amely Nagy-Magyarország közepén áll, egyetlen gyönyörű háttére lehet csak, ez pedig a honvédlaktanya. Mély tisztelettel azzal a kérelemmel fordulok tehát a honvédelmi miniszter úrhoz, hogy annak idején szíveskedjék Nagy-Magyarország történelmi közepére is gondolni és ott, ahol a hadak útján újra és újra elvéreztek a magyarok és jöttek a svábok, tótok, de megmagyarosodtak vagy ha nem akartak megmagyarosodni megmagyarosítottuk őket, akkor ezen a mindig újra és újra éledő és megmagyarosodó vidéken ilyen honvédségi végvárakat építeni. Ma még a kényszer határok miatt nincs ott Magyarország közepe, de ezeknek a honvédvégváraknak a segítségével egykor mi is boldogan hivatkozhatunk rá, hogy újból Nagy-Magyarország közepe vagyunk. Az a föld úgy lesz monumentalissá, ha ismétlem, a drága honvédség intézményeiből mi is kapunk valamit.

Megvalósulás (születés)

Nincs forrásunk arra vonatkozóan, hogy a korább közölt országos vagy ahhoz hasonló ünnepség 1939-ben a Történelmi Emlékmű átadása, felavatása kapcsán lett volna Szarvason. Nem lehetett kizárni azonban annak valószínűségét, hogy a történelmi objektum a fontosabb műszaki követelményeknek megfelelően már kész volt 1939. év végére. Ezt bizonyítja dr. Zerinváry Szilárd országgyűlési képviselőnk 1939. november 19-én az országgházi felszólalásában tett kijelentése.... „az emlékmű, amely Nagy-Magyarország közepén áll nemsokára átadásra kerül.....”

Vége tíz esztendő (1929-1939) után korrekt információt kaphattak a szarvasiak az emlékmű helyzetére vonatkozóan. Mikor a képviselőnk említette, hogy az emlékmű már alapjaiban kész, tudta, hogy az építmény és környéke még „csinosításra” szorul, még nem volt ünnepélyes átadásra kész. Erre az eseményre legközelebb már csak 1940-ben kerülhet sor. (lásd: 49.o.)

Szarvas nagyközségnek és környékének már az is nagy örömet jelentett, hogy láthatták azt az emlékművet, amelyért adakoztak és izgultak sokáig. Hazafias kötelességüknek tartották a „Szélmalom” környezetét is megóvni minden káros behatástól. Büszkék (sic) voltak, hogy az Integer Magyarország közepe térségükben, Zöldpázsiton, a Holt-Körös partján áll mozdulatlanul 4 égtáj felé mutató szélvitorláival – mementóként. A Történelmi Emlékúton megállva az emlékműnél gondolatban érezzük magunkat a Történelmi Magyarország közepében, átvitt értelmében, szívében.

Egyesületi gyűlést is csak engedéllyel lehet tartani.

A miniszterelnök rendeletben korlátozza a gyülekezési jogot. Eszerint politikai jellegű népgyűlések, felvonulások és más politikai jellegű összejövetelek tartása tilos. Az egyesületek közgyűléseihez, választmányi gyűléseihez is engedélyt kell kérni. A rendelet ellen vétők kihágást követek el.

A közzétett információból arra tudtam következtetni, hogy a fenti miniszerelelnöki rendelet (is) oka lehetett az 1939. szeptember 10-ére tervezett Országközép Emlékmű átadására vonatkozó nagyszabású ünnepség elmaradásának

Szerkesztő

A hanyatlás időszaka

Sajnos a történelmi jelentőségű objektum és impozáns környezete a háború alatt és azt követően gazdátlan maradt, történelmi jelentősége egyre inkább elhomályosodott, az emberek – egyre többen – úgy mentek már el mellette, mintha ott sem lenne. Ami súlyosabb vétek, már-már alkalmi illemhelyül is szolgált, elorozva az emlékmű mellvédét, a széllapátokat, a nyílászárókat, sőt a betelepített díszcserjéket is kivágták. S mindezt tehették anélkül, hogy a helyi hatalmasság elítélte és büntetett volna érte. Így aztán ahogy az idő haladt, Szarvas város legnagyobb történelmi emlékműve is kopott és mint szárnyaszegett madár állt megtépázva a Holt-Körös partján felkiáltójelként mindaddig, amíg a rendszerváltozás be nem következett.

Ma már tudjuk, hogy a Trianonra utaló emlékmű tisztelete kötelez minden jóérezésű szarvasi állampolgárt a történelmi szimbólum épületének megóvására és környezetének rendszeres csinosítására.

Szerkesztő

**Az újjászülető és felújított emlékművel
kapcsolatos történések
(írások, képes tudósítások) napjainkig**

Emlékemben élesen élnek...

Tisztelt Szerkesztőség!

A „Szarvas és Vidéke” 1990. évi 11. számának mellékletében megjelent „védett lesz a történelmi ország-közép” című cikket örömmel olvastam.

Emlékemben élesen élnek azok az évek. Sajnos jobb képeket nem tudok küldeni, hiszen örültem, hogy már ilyen képek elkészítésére alkalmas gépem volt.

Abban az időben azon a területen — amely a mainál jóval nagyobb volt, hiszen egészen a gátig ért — a szarvasi frontharcosok a szélmalom környékét Hősök ligetévé akarták kialakítani. Ezt a gondolatot támogatta a Hadirokkantak, hadiözegek és hadiárvák Egyesülete is Ligetesen be is ültették, bokorcsoportokkal. Sajnos nem sok maradt meg belőlük. Talán a rossz talaj vagy a gondozatlanság miatt, nem tudom. Abban az időben azt a területet Proli-strandnak hívták. Nem volt ilyen meredek a partja. Nyáron nyüzsgöt a terület az úszni nem tudó fürdőzőktől és gyerekektől. Sőt zöldpázsit, a városszél és Krakó lovaival együtt fürödtünk. Télen, mivel zökkenőmentes lejáró volt, a fuvarosok szánjaikkal oda jártak le jeget vágni és hordták a mészárosok és hentések jégvermeibe.

A malomköre még jól emlékszem, ott volt a Hatház végén.

Az akkori községi mérnököt Gödri Istvánnak hívták.

Szívélyes üdvözléssel:

Takács István

Szarvas és Vidéke, 1990.

Védett lesz a történelmi ország-közép

A Városszépítő Bizottság, a Környezetvédelmi Egyesület, Szarvas Város Barátainak Köre és más szervezetek kezdeményezésére megvalósulni látszik egy réges-régi szívügyünk. A Kunsági Nemzeti Park szakemberei a közelmúltban megkezdték a történelmi Magyarország mértani középpontját megjelölő emlékhely védetté nyilvánítását. Folynak az előkészületek, a döntést a KVM-nek kell meghoznia.

Ezzel feltehetően még ez évben megszűnik a Magyarország közepe emlékmű és környékének áldatlan állapota. Mohácsi, Ópusztaszeri nemzeti emlékhelyeinkhez hasonlóan zarándokhelyévé válhat a nemzet ezeréves küzdelmeit mindinkább megismerni akaró nemzedékeknek. A história kegyetlen volt e helyhez. Évtizedeken keresztül szemétdombnak, árnyékszéknek használták. De most, nagy királyunk, Mátyás király halálának 500. és a trianoni békediktátum aláírásának 70. évében rendbe tesszük.

Célunk az emlékmű és környékének, eredeti állapotának megvalósítása, természetvédelmi területként történő kezelése. Mivel az eredeti állapotról kevés eredeti dokumentum áll rendelkezésre, ezúton kérjük Olvasóink segítségét. Aki korabeli fénykép, újság, levelezőlap vagy más archív anyag tulajdonosa, segítsen! Az archív anyagokat másolat, illetve leírás után visszaadjuk.

A közeljövőben a Városszépítő Bizottság nyilvános fórumon kívánja ismertetni a konkrét elképzeléseket. Ennek helyéről, időpontjáról tájékoztatni fogjuk Olvasóinkat.

A térség történetéhez hozzátartozik a szabad strand s az a sok cserkész tábor és számháború, amit az itt táborozó cserkészcsapattal, illetve a helybéliek is rendeztek.

A háború után az emlékmű pusztulásnak indult, rontó emberi gondolatok és kezek, meg az enyészet által. Mára megérték a tettek a méltó rendbetételhez. Véleményünk szerint az eredeti felirat helyett az alábbiakat kellene kőbe vésni a rendbetett emlékművön: „Nemzeti emlékhely A történelmi Magyarország közepe”.

Védett lett a történelmi ország-közép (részlet)

Lapunk múlt év március 15-i számában már egyszer foglalkoztunk a „Magyarország” közepe emlékmű sorsával és történetével.

A mostani visszatérésünknek több oka van. Az első, hogy most a hét elején június 4-én volt 71. évfordulója a ránk kényszerített trianoni béke diktátumnak. A második, hogy a közelmúltban Keresztes K. Sándor környezetvédelmi és területfejlesztési miniszter rendeletben szabályozta a „Szarvasi történelmi emlékportha és természetvédelmi terület” létesítését. Idézzük: „A védetté nyilvánítás célja a történelmi Magyarország földrajzi középpontjába emelt emlékmű és környezetének megőrzése”.

A harmadik apropó, hogy a miniszter rendeletét azonnal megtámadta Bossányi Katalin a Népszabadság „Éles sorok” c. rovatában. A szerző javasolja egyebek közt, hogy a Magas-Tátrában is emeljünk turulmadaras emlékművet, mert Nagy Lajos idején ott volt Magyarország közepe, s egyéb szellemes megoldásokkal fricskázza a kormányzati döntést.

Régi történelmi bölcsesség pedig, hogy amely nemzet nem ismeri a saját múltját, annak újbóli megélésére ítéltetett. Nos, én magam még véletlenül sem kívánom az ifjabb nemzedéknek, hogy némely felnőtt szembekötősdí játéka miatt ne ismerjék meg a múltukat. Még akkor sem, ha a múlt jó néhány darabja az ő történelemkönyvükből kimaradt.

Végül a negyedik, amiért e cikk íródott, hogy tegnap ünnepeltük a Környezetvédelmi Világnapot. Elnézve a ma még sanyarú állapotban lévő emlékművet azon tűnődtem, vajon jövő ilyenkorra rendbe tesszük-e. Remélhetőleg.

Sokakban felvetődik a kérdés, mit kell látnunk abban az emlékműben. A féktelen nacionalizmus torzszülöttjét, mint azt sokan tudni vélik? Vagy egyszerűen egy kultúrtörténelmi emlékhelyet, egy kedves kirándulóhelyet a Körös partján? Nos, inkább ez utóbbit, azzal a kitétellet, hogy ma Magyarországon ne legyen vétek senki szemébe kimondani, hogy ez a hely igenis a nemzet múltjának igaz darabja.

A közelmúltban született meg Keresztes K. Sándor környezetvédelmi és területfejlesztési miniszter rendelete a szarvasi történelmi emlékpark és természetvédelmi terület létesítéséről. „A védetté nyilvánítás célja a történelmi Magyarország földrajzi középpontjában emelt emlékmű és környezetének megőrzése.”

A terület kezelésével a kertészeti egyetem Szarvasi Arborétumát bízták meg. Most az ifjabbak kedvéért, akiknek történelemkönyvéből sok más egyébvel együtt ez is kimaradt, összefoglaljuk a hely történetét.

Mihálfi József, a szarvasi főgimnázium egykori földrajz-történelem szakos tanára 1880. körül számította ki a történelmi Magyarország közepét. Pontosan Kreszan György szélalmát jelölte meg. Ezt az objektumot ma már csak az 1881-es megyei térképen, egy 1886-os katonai térképen és egy 1891-es belterületi térképen lelhetjük fel, mert a századfordulón lebontották. Állítólag egy malomkő emlékeztetett rá sokáig, viszont a kő eltűnt, sorsáról jelenleg nincs pontos tudomásunk.

1932-ben a községi képviselőtestület terméskőből készült emlékoszlopot kívánt felállítani a Kreszan-féle telken. Ez a telek tömeges népünnepélyek

megtartására kicsinek bizonyult, így 1933-ban a Holt-Körös partján jelöltek ki egy jóval nagyobb területet. 1936-ban Oláh Miklós, a Vajda Péter Gimnázium tornatanára felvetette, hogy „Nagy-Magyarország közepén, Szarvas határában alapítsák meg Trianonfalvát is, mely a felállítandó kőemlék mellett a legtöbbet beszélő emlék, a Magyarországot ért égbekiáltó igazságtalanságot hirdesse, s legyen a Nagy-Magyarország feltámadásába vetett rendíthetetlen hit szimbóluma.”

Trianonfalva – természetesen – sosem valósult meg és nem építették meg a 30 méter magasra tervezett kilátót sem. 1939-ben Gödrös István községi mérnök tervei alapján készült el végül a kicsinyített belső szerkezet nélküli szélmalom. Bejárata fölött ez a felirat állt: „Isten malmai lassan őrölnek, az igazság győz, itt volt, itt lesz Nagy-Magyarország közepe.”

A háború után az emlékmű pusztulásnak indult. Mára megértek a tettek a méltó rendbetételhez. A lakosság egyöntetű véleménye szerint az eredeti felirat helyett az alábbiakat kellene kőbe vésni a rendbe tett emlékművön: „Nemzeti emlékhely, a történelmi Magyarország közepe.”

Békés Megyei Hírlap, 1991.

Szenes János

Hol tart a Magyarország közepe emlékmű felújítása?

Az elmúlt napokban több olvasónk megkeresett minket személyesen és telefonon, hogy hol tart a történelmi ország-közép helyreállítása.

Nemrégiben ezzel kapcsolatban szakmai megbeszélést tartottak az Arborétumban. Idézzük az ott készült legfontosabb részleteit:

Megjelentek:

dr. Sipos András meghívására: dr. Demeter László polgármester Bódi János és Janurik György építész szakemberek.

A Kiskunsági Nemzeti Park, mint I. fokú természetvédelmi hatóság képviselőjében:

dr. Tóth Károly igazgató, dr. Iványossy Szabó András igazgatóhelyettes, főmérnök, Kákonyi Árpád mérnök munkatárs.

Dr. Sipos András köszöntője után a KNP igazgatója ismerteti, hogy szarvasi társadalmi kezdeményezés és hatósági egyetértés alapján a KNP felterjesztését elfogadva a dr. Keresztes K. Sándor aláírásával a 8/1991. (IV.26.) KTM. rendelet a Magyarország közepét „Szarvasi Történelmi Emlékpark Természetvédelmi Terület” néven védetté nyilvánítja, és természetvédelmi kezelőül a KÉE Szarvasi Arborétumát, mint a Szarvasi Arborétum TT kezelőjét bízza meg. A következőkre hívja fel a figyelmet:

- az építményt az 1938. december 15-én Gödri István aláírással készült rajz, valamint a KNP által az eljárás során beszerzett egykorú képek alapján kell helyreállítani,

- ehhez a dr. Sipos András felkérésére már korábban Bődi János és Janurik György által készített felújítási vázlat megfelelő formába öntése és költségelése után azt a KNP-hez benyújtva, annak 1991-92. évi költségvetésében fedezet biztosítása várható,

- külön terv készítendő a kertészeti és ezzel kapcsolatban egyéb gondolatok kivitelezésére.

Javasolja ennek széleskörű társadalmi vitára bocsátását.

Dr. Demeter László polgármester örömmel nyugtázta a terület védetté nyilvánításának a tényét és a jelen megbeszélést. Egyetért azzal, hogy néhány kérdésben társadalmi vitát szervezzenek. Felkéri dr. Sipos Andrást, hogy a megbeszélésről feljegyzést készítsen, amelynek alapján ő az elhangzottakról az önkormányzati testületet tájékoztatni tudja, és segítségüket, támogatásukat kérhesse.

Bődi János és Janurik György ismereti az építmény felújítására előtervét. Nevezettek e tervet dr. Sipos András felkérésére és a KNP-től a védetté nyilvánítási eljárás során már korábban megadott előírások szerint elkészített irányelvek alapján állították össze.

Dr. Sipos András kéri a megjelenteket, a Polgármester urat, és rajta keresztül a város minden érdeklődő állampolgárát, hogy gondolataikkal, javaslataikkal segítsenek abban, hogy az emlékparkot a jövőben is ott pihenők és fürdőzők

maguk segítsék tisztán tartani. E kis területen talán az Arborétum után először valósulhatna meg a városban egy, az igénybevevők őrző, védő és ezzel kicsit fenntartó szerepe is. Vállalja az önkormányzattal, a Környezetvédő Egyesülettel együtt a társadalmi viták megszervezését.

Mint az emlékeztetőből is kitűnik a szakmai körök számítanak a lakosság széleskörű véleménynyilvánítására. Így ezúton is kérjük olvasóinkat, hogy írják meg nekünk a megvalósításra vonatkozó ötleteiket. Szívesen közzétesszük.

A további együttgondolkodás megkönnyítése céljából javasoljuk, hogy az eredeti 1938-as terv fénymásolatát, illetve fénykép dokumentációját az illetékesek függesszék ki az Arborétumban, a Tessedik Múzeumban, valamint a Városházán.

Szarvas és Vidéke, 1991.

- Sz -

A Virágos Szarvasért mozgalom keretében 1991-ben dr. Posgay Elemér szervezeti elnök javasolta pályázatot beadni a Környezetvédelmi Minisztériumhoz a „Magyarország Közepe” emlékmű rekonstrukciójának érdekében (Városszépítő Bizottság ülése).

Mai mese

Malomsiralom

Én a szegény kis egyszeri szélmalom makett itt árválkodom a hamvában Holt-Körös partján! Évről-évre csak rondább leszek. Pedig nem mindig volt ez így.

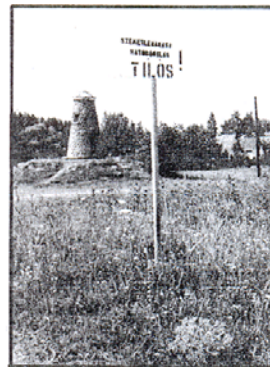
Hajdanán egy okos szarvasi emberke, Mihálfi Józsika vagy 100 éve kiszámította, hogy a helyemen jelöli a boldogult emlékeztül, ha nem is menyország, de Nagy-Magyarország középpontját. De azután 1920-ban jöttek a csúnya franciák, s a még csúnyább románok, szerbek, csehek és szlovákok és egy fránya ántánt ollóval nagy-nagy Magyarországot csak szabdalták, szabdalták. Jól elszabták. Na ezután kezdett talpam alatt bizseregni igazán a föld. Még okosabb szarvasi emberkéek kitalálták, hogy a környékemen épüljön fel Trianonfalva. Ebből aztán nem lett semmi, mert azok a fránya szabó népek annyi falut és várost ollóztak el tőlünk, hogy ez a falu ha megépül, legalább a Dévényi kaputól a Brassói háromszögig ért volna, a Fiumei kikötőtől nem is beszélve. Így hát csak én árva kis szélmalom

makett épültem meg, büszkén dagadó vitorlákkal, ragyogóra mázolt bádogtetővel, kiscserkészeknek búvóhelyül

tulipánt tázött a fülébe, kezdem reménykedni... Hátha! Talán-talán értő kezek elhajtják a körülöttem legelésző

„Rozsda marja, nem ragyog”

„Rám vigyáz ez a tábla”

szolgáló mellvéddel. Timur és csapatának 40 évi szorgalmas munkálkodása után - amikor a falamon és tetőmön kívül semmi más nem maradt belőlem, s többszörösen összetévesztettek a táborigi latorinával - 1989-90-ben, amikor az ország népe vörösnnyakkendő helyett zöld-

birkanyáját, kulturált helyet építettek az Árpád apánk óta itt pancsolóknak, talán-talán még engem is rendbe tesznek. Azután 1991. tavaszán valami nagy ember, állítólag maga a Miniszter közhírré tette a hivatalos hírharsónában, hogy engem Nemzeti Történelmi Emlékparknak kereszt-

telnek. Úgy kihúztam magam erre a hírre, hogy nosza! Még a köveim is beleremegtek. Hát még akkor, amikor még nagyobb ember, maga a Miniszterelnök látogatott el felém, a szomszéd virágoskertbe. Még a Május 1-i tribünöket sem ácsolták annak idején olyan örült sztahanovista tempóban, mint ahogy engem körülállványoztak! De nagy bánatomra a nagy ember látogatása után az állványok még ennél is gyorsabb tempóban eltűntek. Hiába vannak még csodák s ez magyar csoda volt a javából: még 3 napig se tartott. Minek is? Vagy van rendszerváltás, vagy nincs.

Igy hát csak árválkodom és búslakodom tovább. Tetőm akár a magyar nemes kardja, rozsda marja nem ragyog, környékemet, mint a rólam készült tényképcsken látható, felveri a gaz. Én meg csak ismételttem magamban a régi szép időkre emlékezve kicsinyfeliratom sorát: Az isten malmait lassan örölnék. Az isten malmait lassan örölnék. Az isten malmait... Na de ennyire?

-Szentes-

Szarvas és Vidéke, 1992.

**Mihály Árpád: Milyen legyen Szarvas
„Magyarország közepe”
(részlet)**

A hely tradicionális, minden szarvasi jól ismeri. Hajdan két dologról volt nevezetes a város: Arborétumáról és a történelmi Magyarország mértani középpontját jelölő emlékhelyről.

A Trianon utáni megjelölésre szolgáló szerény emlékmű csak kegyeleti, de nem esztétikai látvány és teljesen tönkrement.

A terület cca. 100x80 m, hajdan közterületi legeltető hely és a szegényebb népréteg strandja. A jelenlegi helyzet semmi esetre sem alkalmas arra, hogy méltóképp szolgálja feladatát. Sajnos a legelő jelleg teljesen megszűnt, mivel a környező terület parcellázott és beépített.

Látszik, hogy az előző rendszer éppen csak megtűrni akarta a kellemetlen emlékeket idéző helyet. Semmi olyan intézkedés nem történt, ami biztosította volna a terület igazi emlékhellyé való fejlesztését, környezetének méltó kialakítását, megfelelő úton, esetleg emléktúraszerű megközelítését, holott erre jó lehetőség volna a csaknem a városközponttól induló körtöltésen.

Az új, kialakítandó emlékhelyet a következőképp tervezem:

Mindenképp megtartani az alapgondolatot a halmon álló, malomszerű épület képében (kurgánon, őrhalmon). Először fontos lenne a környezet megközelíthetősége, környezetének kialakítása.

Megközelítés: túra jelleggel, a 2 km-es töltésen. Tudomásom szerint a töltés már nem szolgál elsőrendű vízvédelmi létesítményként. Rajta gyalogos sétaút létesíthető kellemes árnyat adó, kétsoros fasorral. Tekintettel az út hosszára, pihenőhelyek kialakításával (padok, üdítő árudák stb.). A töltésoldal igen szélsőséges klímájú, így gondosan kellene kiválasztani azt az egységes fafajtát, ami ott megfelelne és gyorsan nőne.

Mivel az Alföldön hajdanán oly jellemző volt a szép, hangulatos jegenyés út, így ez lenne a legalkalmasabb. Esetleg alátelepítve torony-tölgyes, ami cca. 30 év múlva leválthatná az addigra előregedő jegenyést. A töltésen elérve az emlékhely

magasságát, kívánatos lenne ott 2 telek szélességében kinyitni a teret. (Szükséges kisajátítással?)

A kérdéses utcában a látvány érdekében cca. 150-200 m szélességben a villanyvezetékét földkábelrel kellene leváltani.

Az emlékhelyet előfásítani kell, erre igen alkalmas az Alföldön honos és az őstájról is jellemző fehér-nyáras ligeterdő. Ez a faj gyors növekedésű, így a tisztított környezettől rövid idő alatt szeparálja a területet.

Kívánatos, hogy legalább 6-8 m legyen a legmagasabb pontja. Terjedelme legyen akkora, hogy a rézsűk kifutása kellemes és feszültségmentes érzést keltsen.

Szólni kell pár szót a halom jelentéséről. Az Alföldön az első emberi kultúra óta lakó- és kultikus hely a természetes domb vagy tell. Erre példa a túlparton, az Arborétum területén van, az ott húzódó hátságon tanyázott cca. 5000 éve az akkori alföldi ember. A későbbi időben kultikus céllal, mintegy a földtől elszakadni igyekező emberi emlék szimbóluma. Monumentális kultikus hatásukra bátran bízhatjuk mai gondolatainkat is. A halom megformálása lehet egységesen tömörszerű, lehet hármassal, sőt, hogy minden oldalról ilyen hatású legyen: ötös halom is.

A szükséges földmennyiség cca. 2300 m³. Az emlékhely területe a múltban legelő, majd szabad strand, footballpálya, télen szánkózó. Olyan fiatalos dühöngő hely volt és nyilván ezt a jellegét még sokáig megőrzi. Ezért mindezeket az adottságokat figyelembe véve kell az emlékhely képét megformálni.

A park, az emlékmű magára hagyható legyen anélkül, hogy abban különösebb kár ne essen, sajátos szobrászi, botanikai megformálásával így is sugározzon esztétikai élményt. Legyen olyan, mint egy hajdan volt pusztaszegély, a halmon egy ottfelejtett malom, őrtorony, azt formáz erőteljes plasztikájú épülettel.

A halmot és környékét sziki gyep borítaná, egyszeri betelepítéssel (gondozása nem jelent problémát), alsó harmadában gyűrűként körbefutó hatalmas pipacsteleppel. Ez a virágfelület önmagában is attrakció. A virágzás után visszahúzódó növények gondozást nem igényelnek és minden évben megújulva díszlenek. A síkrészekre telepített fehér-nyáras ligeterdő alá már telepíthető a jövő nagy értékű emléktölgyes, cca. 30 év múlva leváltaná a fehér-nyáras ligetet. A majd elkészülő pontos ütemtervű dokumentációt a mindenkori városvezetésre

emlékkötelezettségként kell hagyni! Érezzék ennek fontosságát és jelentőségét minden részletével együtt.

A halom legmagasabb pontján áll az emlékmű, malom jellegét megőrző, őrtorony, de ősi jurtára is emlékeztető épületplasztika. Ez az épületplasztika téglapítvány, kombinálva 5 körbefutó, fejnagyságú mészkőtömbökből rakott gyűrűvel. A mészkőtömbök stilizált emberfejek, szimbolizálva a hajdan itt élő népeket: szkítákat, szarmatákat, hunokat, avarokat, magyarokat. Ez a kombináció a plasztika 40%-át alkotja. A fennmaradó téglafelület hímesen rakott, rendkívül finom felületet adva. (Tervezés alatt.)

Az épületen két rendkívül erős, díszesen vasalt kapu van, egy keleten – egy nyugaton. Ezek a kapuk minden augusztus 20-án nyitva lennének. A belső térben két, egymásra fektetett, hatalmas malomkőből épített asztal (oltár) van, alkalmassá téve a helyet ünnepi istentisztelet tartására. A kelet-nyugati kapunyílás lehetőséget teremt az ünneplő közönségnek, hogy minden irányból láthassák a szertartást. A Kelet-nyugati kapu szimbolikus: Keletről jött nép vagyunk és új kultúránk Nyugathoz kapcsol bennünket. A kapukon hatalmas kopogtatók, érdekes plasztikai megoldásra adnak lehetőséget. A belső tér dobszerűen felerősíti az üzenetküldő kopogtatást. A kopogtatók madárformájúak. (Tervezés alatt.)

A kapubélések szintén dekoratív, szimbolikus jeleket viselnek. (Tervezés alatt.)

Az épület belső erre fehérre meszelt.

Végső soron a halom kilátóként is szerepel, belelátva a Körös két kanyarodó ágába. A part kialakítása természetes jellegének megfelelően történne, a sekély meder esetleg homokozható. Az emlékhely ilyen jellegű megvalósítása korszerű, tájba illő, megfelel a mai kor esztétikai követelményeinek!

Nagy-Magyarország közepe

Szeptember első napjaiban gyakran kérem tanítványaimat, meséljenek nyári élményeikről, merre jártak, mit láttak. Jólesik a beszélgetés, szívesen osztjuk meg egymással apró titkainkat is.

Így tettem, illetve teszek most is. A békés megyei Szarvason töltjük családommal már néhány éve a nyarat. A zegzugos Holt-Körös, az Arborétum, a Tessedik Sámuel Múzeum, a Bolza-kastély a város ismert nevezetességei. Ám kevesen tudják, mert az elmúlt 40 évben nemigen hozták nyilvánosságra, másról is nevezetes az Alföld egyik szép városa. Szarvas ugyanis a történelmi Magyarország közepe. A Holt-Körös partján, szemben az Arborétummal áll a malomnak nevezett emlékmű. A „Szarvas Magyarország közepe” emlékműtervet 1938. december 15-én, Gödri István községi mérnök készítette Schauer Gábor ötlete alapján. Trianon után a valóságból emlék lett. A későbbi időkben romboló kezek „csak” a feliratot verték le, melynek egyik sora így szólt: „Isten malmait lassan őrölnék”. A malom azonban állta a történelem viharát.

Az idei augusztus 20-a nevezetes napja – nyugodtan írhatom – történelmünknek. Szarvas város önkormányzata huszonnégy kocsányostölgy-csemetét ültetett a malom köré. Az emlékmű díszkivilágítást kapott. Tölgyfából készült ajtáján át betekintve látható az emléktábla, a bronzból öntött Kárpátok övezte medence, alatta márványtáblába vésve:

„Emlékezve a múltra, élve a jelent és bízva a jövőben, állította helyre ezen emlékművet 1993-ban szarvas város önkormányzata.”

Reggel 8 órakor a szarvasi templomok ünnepi harangszóval köszöntötték az ünnepet. A város polgárai egy-egy szál virágot helyezhettek honfoglaló hőseink és államalapító Szent István királyunk emléke előtt. Szarvas város polgármestere, Demeter László iskolás tanulók kíséretével, ünnepélyesen kinyitotta a malom kapuját. Nem volt ünnepi beszéd, a csendes megemlékezés mégis méltóságteljes volt.

A nemzetiszínű szalagból kötött kis masnit, melyet a kapu ablakocskáján dobtunk be, gondos kezek estére fölvtették a földről és Erdélyre helyezték. Megható volt a látvány!

Tímea lányom a napokban érkezett haza Szarvasról. Szomorúan mesélte, szemét is „díszelgett” az emlékezés virágai között.

Csak bízni tudok – mert kell bízni – Dobó szavaiban, aki az egri vár védőjéhez így szólt: „... a falak ereje nem a kőben van, hanem a védők lelkében ... Inkább kevés oroszlán, mint sok nyúl ...”

Megbékélés, nemzeti múltunk ismerete, megbecsülés nélkül hogyan lesz jövőnk? Hogy valóban legyen, mert lennie kell, tegyük dolgunkat, kötelességünket!

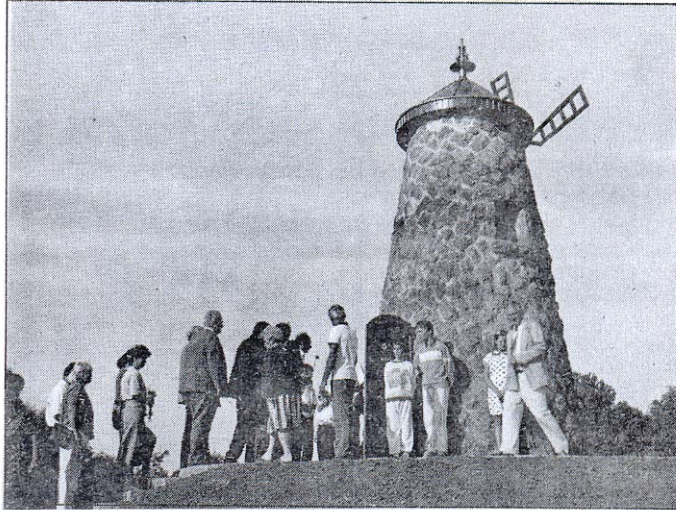
A Szarvasi Arborétumhoz tartozó emlékparkban lévő történelmi Magyarország közepét az arra járók ne felejtsek el felkeresni, fejüket meghajtani, múltunkra emlékezni.

Szarvas és Vidéke, 1993.

A Pest Megyei Hírlap nyomán

Baleczky Ivánné, Budapest

Harangszó

Még jócskán kilengett az éjszaka hűse a Pepi-kertből, amikor Szent István nap reggelén mintegy 150-200 főnyi tömeg gyűlt össze, az ünnepre felújított „Magyarország” közepe emlékmű alatt. Mint azt a rendezők ígérték nem volt csinadratta, nem volt szónoklat, csupán a szarvasi harangok szava és egy-egy szál virág néma főhajtással. Méltóság és kegyeletteljes csend-

ben tették le az emberek virágaikat, a bronzba öntött Kárpát-medence térképe alá. A néma főhajtás percei alatt szarvasi gyerekek álltak díszőrséget az emlékmű körül. A nap folyamán ezek zarándokoltak oda ugyanilyen csendes méltósággal, hogy megszemléljék ezredéves kálváriánknak e némaságában is beszédes tanúhelyét.

Szarvas és Vidéke, 1993.

SZENT ISTVÁN

Szarvas Város Önkormányzatának Rendezői meghívják Önt és

Augusztus 19.

21 óra Városi Kamarazenekar
hangversenye

Helye: Bolza Kastély Kertje

Vezényel: Pechan Zoltán karnagy

Műsorvezető: Mótyán Tibor

A Kastély-kert 19 órától nyitva

17 órától augusztus 20-án reggel 7-ig Éjszakai
horgászverseny

Nevezés: 17 órától a Városi Strandon, nevezési
díj: 150,-Ft

Helye: Városi Strand és Kacsató

22 órától Strandbál a Városi Strandon

Disco: Dankó Ervin

Augusztus 20.

A RENDEZVÉNYEK HELYSZÍNE A
SZENT ISTVÁN PARK, VÁROSI STRAND,
KACSATÓ KÖRNYÉKE

6 órakor Zenés ébresztőt ad a Szarvasi Önkéntes
Tűzoltó Fúvószenekar

8 óra Ünnepi harangszó

10 óra Kutya bemutató a SZIRÉN Strand
sportpályáján

- Fajtabemutató

- Kedvencek bemutatása

- Őrző-védő bemutató

9-17 óráig Országos Ásványgyűjtő Találkozó

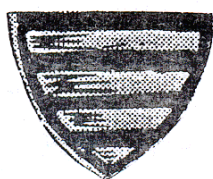
Helye: DATE Mezőgazdasági-, Víz- és Környe-
zetgazdálkodási Kara

A találkozót megnyitja: Dr. Demeter László
polgármester

Ásványkiállítás, ásvány és
drágakő-határozás

E helyen alkalmi postabélyeg-
zés

10 óra Távúszó verseny

Indul: az augusztus 20.
tiszteletére felújított tör-
ténelmi Magyarország
Közepe Emlékműtől

Nevezés: 8 órától a Vá-
rosi Strandon

10 óra Lövészverseny

Helye: Lövész Klub lö-
terme (Bolza sétány 2.)

Nevezés: 9 órától a hely-
színen

10 óra Halászléfőző verseny

Helye: Önkormányzati Üdülő

12 óra Tézene a Szent István Parkban

Szarvasi Önkéntes Tűzoltó Fúvószenekar

Vezényel: Kozák Lajos karnagy

15 óra Tessedik Táncegyüttes műsora

A műsor szünetében: az 1993. évi sportkitünté-
tések átadása

átadja: Dr. Demeter László polgármester

Eredményhirdetés, díjkiosztás

16 óra Ökumenikus kenyéráldás

16.15 Ünnepi beszéd

Elmondja: Dr. Bányai János apát-plébános

17 óra A besztercei formációs táncsoport be-
mutatója

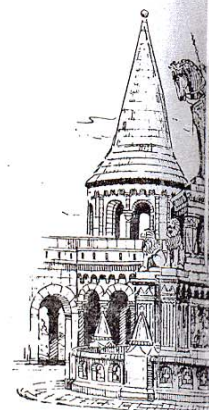
17.45 A békéscsabai TT Divatstúdió bemutató-
ja

18 óra Vizi-díli a Körösön

19 óra Orgonahangverseny az Ó-Templomban
Közreműködik: Knoll Nelli orgonaművész, Fe-
hérvári Sándor kürtművész; orgonán közremű-
ködik: Demján Sándor az Ó-Templom
orgonistája

Műsorvezető: Mótyán Tibor

20.30 Zenés fáklyás felvonulás a Körösön

ÁN NAP 1993

Építestületete és a Szent István Nap '93 Családját ünnepi rendezvényeikre

21 óra Nosztafgia koncert

22 óra Tűzijáték

Egész nap:

Technikai bemutatók a Kacsató környékén: Rendőrség, Tűzoltóság, Székely Mihály Repülő Klub A Szarvasi Tessedik Sámuel Kertbarát Kör termékbemutatója

10 óra Strand Röplabda Kupa

Helye: a Városi Strand

Nevezés: a helyszínen 3 fős csapatokkal, nevezési díj: 50,- Ft/fő

Délutáni programok a Szent István parkban

17 óra Hevesi Imre műsora

19 óra A bolíviai PUNCHAI Együttes műsora (bolíviai népzene)

21 óra BÁL AZ IFJÚSÁGI SPORTÉRT

Belépés: csak meghívóval

A bál fővédnöke: Dr. Mádl Ferenc művelődési és közoktatási miniszter

Helye: ÖKI Korona Étterem és Kastély Park

A zenét szolgáltatja: Nosztafgia Zenekar

Bálgazda: Mótyán Tibor

Augusztus 21.

Egész nap: büfék

Kőbányai sörfesztivál

Coca-Cola show

AZ ÜNNEPHEZ KAPCSOLÓDÓ, A VÁROSBAN ZAJLÓ EGYÉB RENDEZVÉNYEK

18-án Porsche autóbemutató a Városi Sportcsarnok előtt

18-22-ig II. Arany Szarvas Kosárlabda Torna

Helyszín: Városi Sportcsarnok

Augusztus 12-24-ig II. Perényi Béla Emlékverseny

Nemzetközi nyílt Sakkverseny

Helye: Árpád Szálló Diszterme

Mézeskalács kiállítás

Helye: Tessedik Sámuel Múzeum

Jó szórakozást, kellemes időtöltést kívánnak a Szent István Nap '93 Rendezői

Büfék

Ingyenes motorcsónakázás a Körösön gyermekek részére a rendőrségi motorcsónakkal

Indul: Városi Strand, Önkormányzati Üdülő

A békéscsabai TT Divatstúdió vására

E NAPON AZ ÖNKORMÁNYZAT ÜDÜLŐJÉBEN INFORMÁCIÓS SZOLGÁLAT ÁLL RENDELKEZÉSRE!

Augusztus 21.

Egész napos STRANDBULLI

9 óra Szarvas Kupa autós, motoros, kerékpáros ügyességi és Mountain bike terep kerékpárverseny

Helye: Városi Strand és Kacsató környéke

Nevezés: 9 órától a Városi Strandon

Kategóriák:

Autó I. 1500 cm³-ig

Autó II. 1500 cm³ felett

Motor I. segédmotor

Motor II. 150 cm³-ig

Motor III. 150 cm³ felett

Kerékpár ügyességi verseny

Kerékpár terepverseny

10 óra Ökörsütés a Városi strandon, vagy az ÖKI strandon

Emlékezve a múltira...

Az embernek ősidők óta vágya lehet arra, hogy ismerje-tudja valaminek a közepét. Mert aminek van eleje meg vége, alja és teteje, annak van közepe is. És ez akkor is van, ha nem is veszünk tudomást róla. Vagy nem engedik, vagy nem diplomatikus, vagy ki tudja, milyen okból nem nevezzük meg. Így vagyunk mi is ezzel Szarvasiak, amikor a történelmi Magyarország közepe szóba kerül. Mert azt tudja mindenki, hol van a mai Magyarország közepe. Emlékmű jelzi, ünnepek színhelye. Történelmet hamisít az, és egyben szánalomra is méltó, aki ilyenkor el akarja hessegetni azt a gondolatot – hogy ez nem mindig itt volt.

1996-ban az Expo évében még nagyobb ünnepre készül az ország. Az Expo csak a figyelmet irányítja hazánkra – divatos mai kifejezéssel: reklámhordozó. 1996 eseménye a Honfoglalás 1100 éves évfordulója – Árpád vezér ünnepe, aki népének a Kárpát-medencét hódította meg.

Európa e jelentős, egységes és csodálatos tája ma határokkal szeldelt, sorompókkal tűzdelt. Nem szenved-e csőlátásban az, aki csak részeit látja, nem az egészet? Nevezheti-e a magát történésznek – történelem tanárnak, aki ezen emberalkotta vonalak által körülhatárolt területen élő népek történelmét az egészből kiragadva külön-külön oktatja? Nevezheti-e magát magyar tanárnak az, aki nem azonos hangsúllyal oktatja a „Dunának Oltán egy a hangja”, az „Őseinket felhozád Kárpát szent bércére” egyetemes tényeket és gondolatokat sugalló verssorokat. Természetesen nem. De az sem, aki arányt és mértéket

tévesztve, napjaink realitásait figyelmen kívül hagyva, valami ős-turáni átoktól sújtva – csak az utóbbi idézetet szajkózza.

Hogy hol az igazság?

Természetesen a kettő között – a középpontban, a közepén.

És ettől még lehet jobbra is állni, meg balra is, hála a dolgok rendjének attól a közép, közép marad.

Egyet viszont nem lehet nem tudomásul venni városunk ezen szerényen meghúzódozó, ma már tenyérnyivé zsugorodott területén álló malomnak nevezett kőrakást. A ma itt élő szarvasiak egyedülálló felelőssége, de egyben kiváltsága is, hogy méltóvá tehetjük e helyet. Felvállalt szellemiségünk és anyagi lehetőségeink szerint.

A kormány megtette amit megtehetett – a történelmi emlékhely védettséget adott. Most az Önkormányzaton volt a sor, szerényen – de megtettük az első lépéseket a „méltóvá tétel” útján.

Nem lesz csinnadratta, nem lesz szónoklat és avatás. De legyen néma főhajtás, amikor augusztus 20-án reggel 8 órakor egyszerre megszólalnak Szarvas város harangjai, köszöntve azokat, akiket ekkor egy szál virággal a malom tövében talál.

E virágok a malom belsejében elhelyezett emléktáblára kerülnek, mely hirdeti, hogy:

„Emlékezve a múltra, élve a jelent és bízva a jövőben, állította helyre ezen emlékművet 1993-ban Szarvas város önkormányzata.”

Isten malmai lassan örölnek

(részlet Lestyan G. Zsombor pályázatából)

Az Egészséges Környezetünkért Alapítvány tavaszi pályázatán nyert díjat Lestyan G. Zsombor általános iskolai tanuló pályázata. Dolgozatából azt a részletet idézzük, amelyben a kisdíák az őt segítő pedagógussal együtt rávilágít a hely környezetvédelmi jelentőségére.

A szerkesztő

Szarvas város kezdeményezésére a környezetvédelmi és területfejlesztési miniszter 1991-ben védetté nyilvánította a történelmi Magyarország földrajzi közép-pontjában emelt emlékművet és környezetét, Szarvasi Történelmi Emlékpark Természetvédelmi Terület néven.

Úgy tudom, hogy ez évben felmerült a szélmalom felújításának gondolata, de a megvalósítás valószínűleg anyagi okok miatt késik.

Idén áprilisban némi változás történt. A malom előtt félkörhöz hasonló alakban kocsányos tölgy csemetéket ültetett a Szarvasi Arborétum úgy, hogyha a fák megnőnek, a vízpartról és az Arborétumból az emlékmű akkor is jól

látszik. (Régebben az emlékmű környezetében akácfa-k voltak, melyeket tüzelőnek használtak fel.) A kocsányos tölgy ezen a vidéken a tájra jellemző őshonos növényfaj, csak már kevés van belőle. (Az Anna ligetben található egynehány egyed Békés megye legszebb és legkorosabb fái közé tartozik). Ezért jó, hogy az Emlékpark a Szarvasi Arborétumhoz tartozik, mert itt tudják, hogy milyen fát kell ültetni és csemete is van. Az emlékmű köré még néhány bokrot és elősövényt kellene ültetni úgy, hogy az emlékműre a rálátást ne akadályozza.

Jó lenne ha a szélmalom felújítása is minél hamarabb megkezdődne és a körülötte fekvő terület parkosítása tovább folytatódna. Így képezne egységes egészet az Arborétum és a Történelmi Emlékpark.

Bízom abban, hogy ezután Isten malmai gyorsabban örölnek!

Lestyan G. Zsombor
2. sz. Ált. Isk. 7.a.

Szarvas és Vidéke, 1993.

Látogatóban a történelmi Magyarország közepén

Vajdaság, Kárpátalja, Szlovákia és Erdély magyar könyvtárosainak egy csoportja 1994. június 23-án szakmai kiránduláson vett részt Békés megyében a Békés Megyei Könyvtár által szervezett második Nemzetközi Könyvtáros Tanácskozás alkalmából. A csoportot Csobai László, a Békés Megyei Könyvtár igazgatóhelyettese és Lonovics Lászlóné Zsuzsa könyvtárosa odaadással, nagy hozzáértéssel és féltő gonddal vezették.

Felejthetetlen élményekben volt részünk. Köszönet és hála érte mindazoknak, akik Csorvás községben és Szarvason gondoskodtak arról, hogy annyi szépet láthassunk.

Csorvás községben Kovács Tamásné Mária, könyvtáros és Kiss István igazgató úr kalauzoltak végig az integrált Művelődési Központon, amely mindannyiunk számára csodálatos, egyszerűen álom volt. Köszönjük a kedves házigazdáknak a szíves vendégfogadást.

Szarvas város szívünkben maradt látnivalóival, kedves embereivel együtt. A Városi Könyvtár felnőtt- és gyermekrészlegét Szatúr Gézáne Katalin igazgatónő mutatta be, majd elkauzolt végig e kedves városban töltött órák alatt. Köszönet érte és szeretettel várjuk Erdélybe, Gyergyószentmiklóstra, melyet magas hegyek, fenyvesek vesznek körül.

Csoportunkat ebédre a Korona étterem főnöke, Valencsik Mihály úr és munkatársai várták. Köszönjük a sok finom ételt, a szarvasi ropogós ízét soha nem feledem.

Ebéd után meglátogattuk a Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem Szarvasi Arborétumát, majd hajókiránduláson vettünk részt a Katalin II. sétahajón Demeter István hajóvezető irányításával a hangulatos Holt-Körösön. Szarvasi tartózkodásunk városnézéssel zárult. Örömmel maradtunk volna, mert még sok látnivalót nem tudtunk megnézni Szarvason, de azzal a reménnyel, hogy még lesz alkalmunk visszatérni ide, a történelmi Magyarország földrajzi középpontjába, sok élménnyel gazdagodva tértünk vissza Békéscsabára.

Megemlékezések Trianonról

Dr. Demeter László polgármester mondott megnyitó beszédet. Az ünnepélyes istentisztelet és a köszöntő beszédek után gyertyákat gyújtottak és koszorúkat helyeztek el az emlékü belsejében lévő táblánál.

Békés Megyei Hírlap, 1995.

Trianonra emlékeztek Szarvason

Trianonra emlékeztek Szarvason. A régi Magyarország közepénél immár hagyomány a megemlékezés.

Békés Megyei Hírlap, 1996.

Még az időjárás is kegyeibe fogadta azt a 96 szarvasi gyereket és felnőtt kísérőket, akik rendhagyó módon ünnepeltek vasárnap. A kajakszakosztály szervezésében Ópusztaszerre látogattak, ahol koszorúval és közös énekkel emlékeztek honfoglaló őseinkre, majd futva és kerekezve nekivágtak a 80 kilométeres visszaútnak.

Szarvas és Vidéke, 1996.

**77 éve történt
1920. június 4-én
TRIANONI
DIKTÁTUM**

**Az antanthatalmak
nagy szabómesterek**

**MEGEMLEKEZÉS
TRIANONRÓL**

1997. június 8-án Szarvason,
a történelmi Magyarország mértani
középpontjában álló szélmalom emlékműnél

**Emlékezzünk az ország
közepén**

A trianoni békediktátum aláírásának 77.,
és a felvidéki magyarok kitelepítésének
50. évfordulójának megemlékezésére hívjuk
és várjuk lélekben a világ minden magyarját.
1997. június 8-án, este 7 órakor a Történelmi
Magyarország Középe Emlékműnél
megemlékezést tartunk.

A rendezők

* *Magyarok Világszövetsége*

az MDF és a Trianoni Társaság Szarvasi Szervezetei

A rendezvényt támogatják:

*FIDESZ-MPP, Független Kisgazdapárt, KDNP,
Magyarok Világszövetsége Szarvasi Szervezete*

Program:

Himnusz közös eléneklése.

Köszöntőt mond: Dr. Demeter László polgármester.

Ének: Magyarország, az én csendes, szép hazám.

Előadja: Csasztvanné Vas Edit a népművészet
mestere.

Imát mondanak: Réthy István plébános, Kondor
Péter ev. lelkész.

Megemlékezést tartanak:

Dr. Vígh Károly, a Rákóczi Szövetség alelnöke,
Dr. Pordány László, a Magyarok Világszövetségének
külső titkára, tanszékvezető főiskolai tanár.

Verset mond: Banner Zoltán művészettörténész,
tanszékvezető főiskolai tanár.

Az emlékmű megkoszorúzása, gyertyagyújtás.
A Szózat közös eléneklése.

Szarvasi 7., 1997.

Emlékezz magyar!

1995 nyarának többezres, majd 1996 néhány száznyi érdeklődőjéhez képest mérték-tartó számban jelentek meg felnőttek és gyerekek vasárnap este a történelmi ország-középen, hogy fejet hajtsanak a trianoni békediktátumot és a felvidéki kényszerkotelepítéseket elszenvedő korosztályok áldozatai előtt. Dr. Demeter László polgármester ez alkalomból javasolta, hogy június 4-ét a magyar Ország-

gyűlés nyilvánítsa Nemzeti Gyásznappá. Az ünnepségen felszólaló Pallagh László, az FKGP megyei elnöke ezzel szemben kijelentette, hogy Gásznapi helyett az Emlékezés Napját javasolja elfogadtatni. **Az ünnepségen a beszédek és imák sorában elhangzott Pordány-tanulmányt jövő heti számunkban teljes szövegterjedelmében közöljük.**

Fotó: Benkő

Szarvasi 7., 1997.

Hangulatképek Szarvasról Turista szemmel

A történelmi Magyarország közepét jelző malmot régebben csak a "beavatottak" ismerték – ma már felújítva szintén turista látványosság

Szarvas és Vidéke, 1998.

Az emlékezők most is a történelmi Magyarország közepénél
gyűltek össze.

Trianon '99

El tudom képzelni, mit érezhetett Klenk József, az ünnepség szervezője, amikor Tőkés László királyhágó melletti református püspök helyett egy telefax üzenet érkezett:

Kedves Elnök Úr!

Rendkívüli sajnálattal vagyok kénytelen visszalépni szarvasi előadásomról. Az utóbbi napokban kialakult mérgezett trianoni közhangulat erre az „ünnep”-rontó elhatározásra kényszerít.

Nem saját „félelmeim”, hanem jól felfogott politikai megfontolások készítetnek visszakozásra.

Jól tudom, hogy elmaradásom minő súlyos gondot okoz Önöknek. Mindazáltal illetlen döntésemet kikerülhetetlennek tartom.

Kérem, fogadják felelős megértéssel a rossz hírt. A mai napon még elküldöm az évfordulóra szánt érdemi üzenetemet. Amennyiben jónak látják, olvassák fel.

Szeretettel:

*Tőkés László
püspök*

Megtelt az Újtemplom, ahol nem Tőkés László, hanem Mike Zoltán szilágysomlyói református lelkész beszélt Réthy István plébános és Deme Zoltán társaságában (a városi énekkar is fellépett); és fegyelmezetten vette tudomásul az a 300 főnyi emlékező – köztük sokan a környező településekről -, hogy más olvassa fel a püspök szavait. Türelmesen állták végig az emberek a másfél órás, gondosan szervezett emlékezést a „Magyarország közepénél”.

A székely himnuszt követően Babák Mihály polgármester lépett a mikrofon elé.

„Tisztelt emlékezők, hölgyeim és uraim!

Köszöntöm Önöket Szarvas város polgármestereként, a képviselőtestület és Szarvas polgárainak nevében is.

Városunk egyik lakója, Mihályfi József tanár határozta meg 1880. körül a történelmi Magyarország középpontját. Ennek a pontnak – a magyar történelem dicsőségét megörökítő – emlékművénel állunk most, hogy egy számunkra kevésbé dicső történelmi dátumról, a trianoni szerződés aláírásának napjáról emlékezzünk. Arról a napról, ami hazánkat területében egyharmadára apasztotta, s nemzetünk lakosságának jelentős részét egyik pillanatról a másikra kisebbségi létbe kényszerített. Az azóta eltelt nyolc évtized egy jelentős részében tabuvá, tiltottá vált ez a téma, s talán ez ártott a legtöbbet. Hiszen, ha az emberek nem kapnak hiteles információkat, ha megtiltják nekik a nyilvános eszmecserét bizonyos kérdésekről, akkor mítosszá és legendává válik a téma, ahogy történt ez a 48-as forradalom után, az ötvenhatos forradalom után, s ahogyan Trianon után is. Nekünk azonban, az ezredfordulón – bármily csábító is – nem helyes a legendává duzzasztott, érzelmeket és indulatokat korbácsoló mesét tovább szőnünk. Meggyőződésem, hogy rosszul jár el az, aki egy történelmi pillanatot kiragadva, megpróbálja azt naftalinba tenni, s arra vágyakozva nézni. A történelmet – a hozzáértők megerősítenek ebben – helyesen értelmezni folyamatában lehet. Trianonhoz is hozzátartozik a megelőző és rákövetkező

korszak is. Mint ahogyan a magyar történelem egésze sem kiragadható a világ történelméből. Ma, amikor lezárulni látszik a jugoszláv konfliktus, kár lenne újabb frontot nyitni. Magyarország kormánya az uniós csatlakozásban, s az unió további bővítésében látja a helyes történelmi utat.

Ezzel együtt is szabad és kell a történelem fordulópontjaira emlékeznünk, mert rengeteg tanulságot hordoz a múltunk. Szabad álmodozni is és szabad régi képeket is előhúzni a ládafiából.

Az emlékezés után viszont mindennapjainkban mindannyiunk békéjét, boldogulását és jólétét kell szem előtt tartanunk. Kormánypárti parlamenti képviselőként és Szarvas város polgármestereként is hiszem és tudom: akkor járunk jó úton, ha békességre törekszünk, ha azt keressük, azt támogatjuk, ami összeköt, s nem azt, ami szétválaszt. Erre törekszik Magyarország kormánya, erre törekszik Szarvas város képviselőtestülete. Ezt a célt, ezt az eszmét szolgálja majd a szarvasi székhelyű Tessedik Főiskola is, ami minden valószínűség szerint az új évezred szellemi centruma lesz a régióban.

Tisztelt emlékezők, hölgyeim és uraim!

Emlékezzünk méltón, cselekedjünk bölcsen és okosan. Legyünk büszkék hazánkra, múltunkra. Magyarország oly sokat adott a világnak: nagy embereket, tudósokat, ha kellett katonákat, javakat, területet.

Adjunk most hitet az embereknek tartásunkkal: békéhez, boldogsághoz, türelemhez, együttműködéshez, a határok nélküli Európához.

Álljunk hát meg itt, emlékezzünk történelmünkre, s mondjunk egy imát lehajtott fejjel múltunkért, jövőnkért.

Köszöntöm Önöket, akik emlékezni jöttek.

Köszönöm, hogy meghallgattak.”

A bevezetőt követően Mike Zoltán olvasta fel Tőkés László levelét.

„Őszinte sajnálattal vagyok kénytelen távol maradni példás megemlékezésekről. Nagyon remélem, hogy megfontolt helyzetértékelésen alapuló visszalépésemet pillanatnyi csalódásokat ellenére megértéssel fogadjátok.

A jugoszláviai helyzettel kapcsolatban az utóbbi napokban kialakult „trianoni” politikai közhangulat készített erre az elhatározásra. Nem a gyávaság, hanem a felelősségteljes mérlegelés. Úgy ítélem ugyanis, hogy Szarvason való esetleges

fellépésem a jelenlegi viszonyok között manipulációs lehetőséget és kézenfekvő ürügyet szolgáltatna ellenségeinknek nemcsak a személyem, de sokkal inkább a magyarság elleni támadásra. Ennek viszont semmiképpen nem tehetem ki sem az Anyaországot, még kevésbé Erdélyt és általában a határon túlra szakadt magyar Testvéreinket.

Kényszerű távolmaradásom azonban nem akadályozhat meg abban, hogy szóljak Hozzátok.

Mindenekelőtt fogadjátok őszinte elismerésemet a trianoni megemlékezések páriját ritkító helyi hagyományának megteremtéséért.

Lehetetlen állapotnak kell tartanunk, hogy nemzeti történelmünk egyik legnagyobb katasztrófája, leggyászosabb eseménye után közel nyolcvan évvel még mindig csak félve mondhatjuk ki a teljes igazságot, és messzemenő politikai óvatossággal szabad szóvá tennünk Trianonban elszenvedett lesújtó nemzeti veszteségeinket. Ezen a tarthatatlan helyzeten, a térségünkben végbemenő társadalmi és politikai változások, a demokratikus átalakulások és a történelmi-politikai letisztulás nyújtotta lehetőségek függvényében, mihamarabb változtatnunk kell.

A többi kevesekkel együtt az úttörés nehéz feladatára vállalkozott Szarvas város közössége, példát mutatva az egész nemzetnek arra nézve, hogy az emlékezetét sújtó történelmi amnéziából miként próbáljon kilábalni, és a máig ható trianoni traumát hogyan kísérelje meg leküzdeni. A kiutat mindenesetre nem a mesterségesen fenntartott kollektív feledékenység, hanem egyedül a múlttal és a valósággal való nyílt szembenézés, másfelől pedig Trianon káros következményeinek a felszámolása jelentheti. 1920. június 4-én, a békediktátum aláírásának percében, tiltakozásképpen megkondultak Magyarország összes harangjai.

A magyar történelemben még csak egy ilyen nevezetes harangkondulást tartunk számon, éspedig azt, mely évszázadok óta Hunyadi János törökök felett aratott nándorfehérvári győzelmének emlékét hirdeti. A gyászharang szava évtizedek óta végképp elnyomni látszott a győzelmi hálaadás harangzengését. Évtizedekig nyugtalanítóan feleseltek egymással a trianoni és nándorfehérvári harangok.

1989. után felerősödni látszott a győzelembe vetett reménység hangszava. Erdély „elnémult harangjai” mindenekfelett azt üzenik, hogy ne veszítsük el a reményt, igazságos küzdelmünket ne adjuk fel. A „fizikai”, a politikai Trianon ezelőtt nyolcvan évvel feltartóztathatatlanul megtörtént – mondja egy jeles művésznk -, de „a lelki Trianonnak nem szabad bekövetkeznie”. A határok által szétszabdalt magyarságnak meg kell őriznie lelki-nemzeti-hitbeli egységét. A magyar-magyar integráció keretében, a nemrég felújított magyar csúcstalálkozók szellemében közösen kell megvédenünk és érvényesítenünk egy és oszthatatlan nemzeti érdekeinket. Elnémult harangjainknak Szentlászlón és Kórógyon is meg kell szólalniuk. Makkai Sándor „Holt tengerében” „ösvényt egyengessünk a kietlenben”, és állítsuk helyre az „ősi pusztaságokat” (És. 40,3; 61,4).

A trianoni utódállamok megmaradt határait tudomásul véve, jogokat követeljük az elszakított területek helyett. „Területért – jogokat!” – ez lehetne az 1989. utáni időszak magyar rendezési elve. Emberi, kisebbségi és közösségi jogok, a szent és sérthetetlen tulajdonjog, a wilsoni nemzeti önrendelkezés demokratikus követelményének megfeleltethető belső önrendelkezés, az autonómiához való jog az, mely végképp orvosolhatná a nemzetünkön ütött trianoni sebeket, és előfeltétele lehetne a kelet-közép-európai térségben oly igen szükséges általános rendezésnek, a politikai-társadalmi biztonságnak és stabilitásnak, nem utolsó sorban pedig az európai integráció harmonikus véghezvitelének és kiszélesítésének.

Trianon fájó emlékét idézve, nem annyira a múlt, mint inkább a jövő érdekeljen bennünket. Erdélyi magyarságunk jövődjére nézve pedig még változatlanul beváltásra vár az az ígéret, melyet 1918-ban, a gyulafehérvári Nyilatkozat így fogalmazott meg: „Teljes nemzeti szabadság az együtt lakó népek számára. Minden népnek joga van a maga neveléséhez és kormányzásához saját anyanyelvén való közigazgatással, saját kebeléből választott egyének által”.

Testvéreim! Trianon foglyaként nemzetünk semmi egyébre nem vágyik, csak arra, hogy végre szabad legyen.

Az 1849-es szabadságharc 150. évfordulóján Petőfi Sándor népe nem érheti be kevesebbel, mint a szabadsággal.

Az ezredfordulóhoz közeledve a Kárpát-medence népeinek megbékéléséért és szabadságáért emeljük fel szavunkat, szívünket.”

Szarvas és Vidéke, 1999.

Tőkés László
püspök
az RMDSZ tiszteletbeli elnöke

Az emlékezetes műsoros részben fellépett a Benka Gyula Általános Iskola kamarakórusa, Csasztvanné Vas Edit énekelt, Banner Zoltán művészettörténész-előadóművész Dutka Ákos versét mondta el, Csatai Varga László saját alkalmi költeményét szavalta.

Az ünnepi beszédet Székelyhídi Ágoston történész, az Erdélyi Társaság elnöke tartotta. Nagyívű, költői hangvételű beszédében történelmi visszapillantást tett 1919-től napjainkig. Részletesen foglalkozott a trianoni döntés következményeivel, többek között azzal, hogy ma 52 országban élnek szétszóródva kisebb-nagyobb magyar közösségek.

Az emlékezés zárásaként Pentaller Attila református lelkész Himnusz-parafrázis imája és a Miatyánk hangzott el, majd a résztvevők égő gyertyákat helyeztek el az emlékmű talapzatára.

- F -

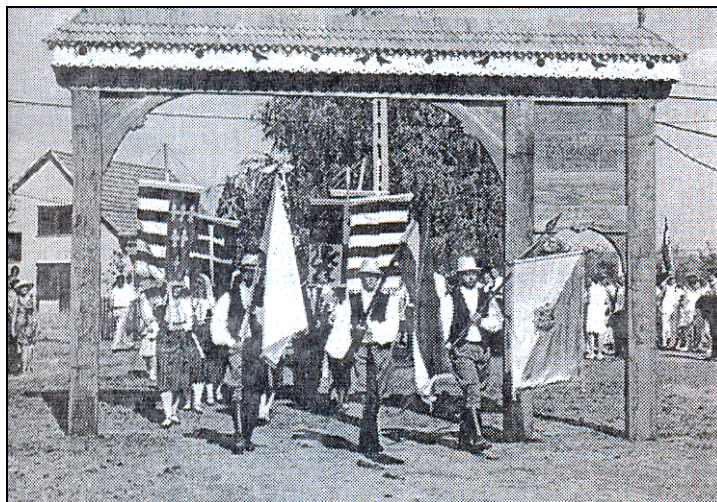

Sokan helyezték el az emlékezés virágait és gyertyáit az emlékműnél

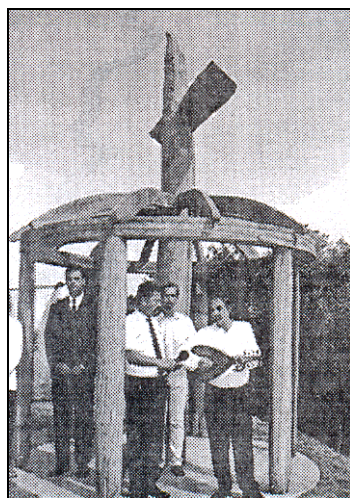
Szarvas és Vidéke, 1999.

- Szarvas Város Baráti Köre 1999-ben társadalmi munkát vállalt a „Magyarország Közepén” álló szélmalomszerű emlékmű környékének teljes felújításának. (A Baráti Kör gyűlése).

Történelmi emlékút avatás 2000. augusztus 18.

Az Emlékút legelején álló székelykapu, alatta városunk vezetői,
az alkotók, és az ünnepségre érkezett vendégek

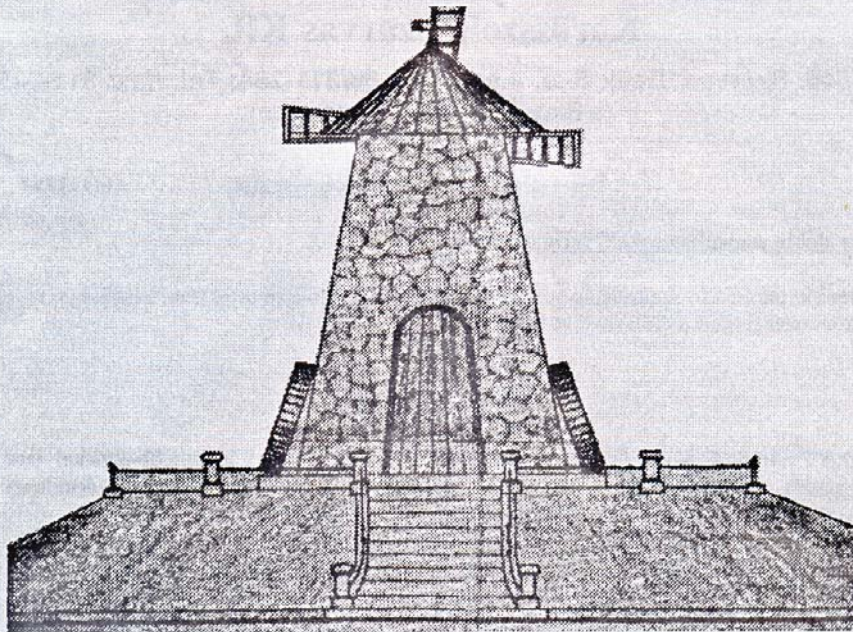

Az első stációnál: balról jobbra:
Pécsváradi Antal, Bálint Péter író,
Lestyán-Goda János az emlékút szobrásza
és Kobzos Kiss Tamás

A Történelmi Magyarország közepe. Tőkés László ünnepi beszédet mondott

Szarvas és Vidéke, 2000.

FELHÍVÁS

A történelem viharait átvészelve nemzetünk immár több, mint ezerszáz esztendeje végleges hazára talált itt, a Kárpát-medencében.

Ezer éven keresztül országunk geometriai középpontja Szarvas volt. Ezen jellegzetességétől Trianon ugyan megfosztotta, de az utókor által emelt jelképes malomépület ma is emlékeztet egykori nagyságunkra.

A helybeliek által csak "Magyarország közepének" nevezett hely a rendszerváltás óta többé nem tiltott emlékező helye honszerető polgárainknak.

1991-ben a környezetvédelmi és területfejlesztési miniszter rendeletben történelmi emlékparkká és természetvédelmi területté nyilvánította a malomépület környékét. 1993-ban városi összefogással helyreállították magát az emlékművet, belsejében az alábbi felirattal: "Emlékezve a múltra, élve a jelent és bízva a jövőben."

Szarvas Város Önkormányzata az államalapítás és a kereszténység felvétele ezredik évfordulójának méltó megünneplése céljából szeretné nemzeti zarándokhellyé emelni a fenti emlék-művet.

Erre tekintettel a város közössége az odavezető utat közadakozásból Nemzeti Történelmi Emlékúttá kívánja alakítani.

Az 1200 méter hosszú emlékút a Holt-Körös töltésén a Szarvasi Történelmi Emlékpárt Természetvédelmi Területhez (a "Magyarország közepéhez") vezetne, és annak mentén 17 stáció (egyelőre kopjafával, emlékoszloppal) jelölné történelmiünk jelentős (dicsőséges és tragikus) eseményeit.

Az út megvalósulása a nemzettudat éltetését szolgálná, iránymutatást adna az élő nemzedéknek jövőt formáló cselekedeteihez, egyúttal idegenforgalmi látványosság is lehetne, és méltóképpen emelné a "Történelmi Magyarország közepének" funkcióját.

Az időpont vissza nem térő alkalom, a helyszín egyedi, a lehetőség adott, a szándék sem hiányzik.

Az emlékút megnyitása az ideai Szent István-naphoz kapcsolódna (várhatóan 2000. augusztus 18.).

A színvonalas kivitelezés költségigényes, ezért a cél megvalósítása érdekében Szarvas Város Önkormányzata létrehozta a Szarvasi Történelmi Emlékút Közalapítványt. Mindazon határon túli és belüli szervezetek és személyek, akik terveinket segíteni kívánják, adományaikat a közalapítvány 11733058-20023278 számú számlájára fizethetik be az OTP-ben, a kivitelezésre és az esetleges bővítésre vonatkozó ötleteiket pedig a közalapítvány címére (Szarvas, Szabadság út 25-27.) küldhetik el. Csekkek személyesen átvehetők a Polgármesteri Hivatal Titkárságán.

Az adományozók nevét maradandó módon megörökítjük.

Jelképezze az emlékút megvalósulása a magyarság összefogását, közös gondolkodását és az emlékezést.

Az utókor hálája kísérje mindazokat, akik e nemes cél érdekében közreműködnek.

Szarvas Város Önkormányzata

A Történelmi Emlékútról...

A Szarvasi Történelmi Emlékútról szóló kiadványt jelentetett meg a Tourinform Iroda, a

Szarvasi Történelmi Emlékút Közalapítvány és a Vajda Péter Művelődési Központ. A füzetet,

mely részletesen beszél a tizen-nyolc stáció jelentéséről és jelentőségéről, illetve bemutatja Szarvas város múltját és jelenét a Szarvasi Tourinform Iroda vezetője, Glózik Klára, és Szenes János, a Szarvasi Történelmi Emlékút Kuratóriumának elnöke ajánlotta a nagyközönség figyelmébe július 15-én, a Lengyel-palotában.

- A kiadványt elsősorban a turistáknak szánjuk, ezzel szeretnénk felhívni a figyelmet a városunk nevezetességére - mondta Glózik Klára -, éppen ezért igyekszünk elérni, hogy füzet helyet kapjon minden nagyobb Tourinform Irodában is.

T.B.

Szarvas és Vidéke, 2004.

Magyarország közepénél

Megemlékezést tartott a Szarvasi Történelmi Emlékút Közalapítvány június 4-én este az I. világháborút követő, 1920-ban aláírt trianoni békeszerződés évfordulójáról. A Történelmi Magyarország közepét jelölő jelképes szelmalom előtt összegyűlteket dr. Gyalog Sándor alpolgármester köszöntötte. Elmondta a trianoni békekötés nem szerződés, hanem diktátum volt, mely kegyetlen feltételeket szabott az életben maradáshoz, de az emlékezést nem tilthatja

meg semmilyen diktátum. Ezután Szenes János a Történelmi Emlékút Alapítvány kuratóriumának elnöke lépett a mikrofonhoz és szenvedélyes hangvételű megemlékező beszédet mondott, melyben számbavette az országot ért veszteségeket.

Az ünnepség Düló Erika és Himmer Péter versekből, dalokból összeállított műsorával folytatódott, majd Lázár Zsolt evangélikus lelkész mondott imát. Egy nemzet nevében szólította Istent, aki mindannyiszor meg-

mentette a magyarságot a nemzetahaláltól. Kérte a mindenhatót, vezessen, hogy meglássuk a helyes utat.

A megemlékezők végezetül gyertyákat gyújtottak és elhelyezték a Történelmi Magyarországot ábrázoló dombormű előtt a megemlékezés virágait, koszorúit.

Az évforduló alkalmából a Szarvasi Történelmi Emlékút Közalapítvány támogatásával a Szarvasi 7 hetilap külön számot jelentetett meg Trianon címmel.

K.Zs.

Szarvas és Vidéke, 2004.

A terv új lehetőségeket keres

A Magyarország Közepén kilátó épült volna

Szarvas és Vidéke, 2005.

Máig megoldandó

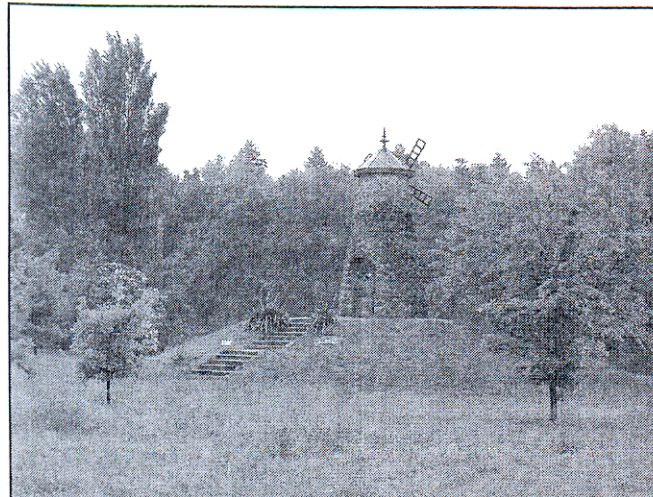
A Trianonban aláírt békediktátumot, s annak következményeit a magyarság elfogadni soha nem tudta, feldolgozni is csak évtizedek alatt sikerült, és a sokkhatás mellett máig megoldandó problémákat, konkrét hétköznapi problémákat hagyott maga után – mondta a június 4-én, az Ótemplomban tartott megemlékezés szónoka, Hévízi Róbert.

A tartós, esős idő miatt az Ótemplomban megtartott megemlékezésen Szenes János a Történelmi Emlékút Közalapítvány kuratóriumának elnöke köszöntötte a megjelenteket, majd Hévízi Róbert, a Békéssy János Helytörténeti és Hagyományörző Egyesület elnöke idézte fel a békediktátum létrejöttének körülményeit, és szólt

a máig megoldandó problémákról, a trianoni határokon kívül rekedt magyarság kapcsolattartási nehézségeiről, „másodrendű”-ségi érzéséről az ó-, és újhazában. A problémák megoldását sürgetve, Hévízi Róbert úgy fogalmazott, hogy a szerződéssel megcsönkített és kifosztott ország minden nehézsége ellenére él és megmaradt, ami biztatást kell adjon a jövőre nézve.

Az emlékbeszéd után költők és zeneszerzők Trianonnal kapcsolatos érzéseit szólaltatta meg, művészi átéléssel előadott műsorában Dúló Erika és Hímer Péter. A műsort követően Lázár Zsolt evangélikus, Pentaller Attila református lelkész és Czank Gábor katolikus segédlelkész fohásza szállt és szólt a mindenhatóhoz. A templomi emlékezést követően a rendezők összegyűjtötték a koszorúkat és virágokat, s kiszállítva elhelyezték azokat a történelmi Magyarország közepén álló szélmalom-emlékműnél.

Szarvas és Vidéke, 2006.

Az egység jegyében gurul a labda

A Kárpát-medence magyarságának egységét hirdetve hívta életre az Aranycsapat Alapítvány a Kárpát-medencei Összmagyar Labdarúgó Diákbajnokságát, amit idén már harmadik alkalommal rendeznek meg. A kezdetektől Szarvas ad otthont az egyik középdöntőnek. Idén a történelmi Magyarország középpontjánál tartották a Bethlen-csoport középdöntőjének megnyitóünnepségén, melyen Szenes János a Történelmi Emlékút Közalapítvány kuratóriumának elnöke Dunaszerdahely, Szarvas, Székelyudvarhely, Temesvár és Técső csapatait, valamint Rácz Sándort, a Magyarok Világszövetségének alelnökét, Kú Lajost, az Aranycsapat Alapítvány elnökét, Várhidi Pált, az Újpesti Dózsa örökös mesteredzőjét és Babák Mihály Szarvas polgármesterét köszönthette.

Dúló Erika szavalatát követően Rácz Sándor szólt a megnyitó résztvevőihez, hangsúlyozva, hogy a magyarság szétszakításával Európa szívéen keletkezett seb begyógyítását az Európai Unió feladatának tartja. Várhidi Pál, a fiatalokhoz szólva a most zajló labdarúgó világbajnokság kapcsán annak a reményének adott hangot, hogy a magyar válogatott tagjaként végre nagy nemzetközi tornákon hallhatjuk majd neveiket.

Kú Lajos mindenekeelőtt azoknak köszönte meg segítségét, akik a szarvasi középdöntők megrendezését a kezdetektől támogatták, név szerint is említve Babák Mihály polgármestert és Erdélyi Istvánt a torna fő-szponzorát.

Történelemórának is beillő áttekintéssel példázta a magyarság tehetségét és kreativitását, nemzetközi példákkal adta bizonyosságát a sport békességet teremtő képességének.

Babák Mihály polgármester a Kárpát-medencei magyarság egységét hangsúlyozva kérte a torna valamennyi résztvevőjétől, hogy legyenek tudatában az összetartozásnak, s tudassák azt a körülöttük élőkkel is.

A megnyitóünnepséget követően a sportpályán megkezdődtek a mérkőzések, a III. Kárpát-medencei Összmagyar Labdarúgó Diák bajnokság középdöntője pénteken ér véget.

Önbecsülés, büszkeség, összefogás

– Valamit rosszul teszünk: eltűrjük a megaláztatást, büntudatban (hamis, rossz büntudatban) élünk – mondta Babák Mihály országgyűlési képviselő Szarvas polgármestere a trianoni békediktátum megkötésének 87. évfordulóján, a történelmi Magyarország közepénél rendezett megemlékezésen. A polgármester szerint szakítani kell az efféle múlttal, önbecsü-

léssel, büszkeséggel és összefogással kell szebb jövőt teremteni a Trianonban megalázott és megcsonkított nemzetnek. A polgármestert követően Samu Tamás Gergő a Jobbik szarvasi elnöke egy másik évfordulóra emlékezett, a pozsonyi csatára, melyben ezer esztendeje Árpád vezérletével a magyar sereg legyőzte a Bajor király jelentős túlerőben lévő seregét.

Erre az évfordulóra emlékezve adományoz azoknak a polgármestereknek, akik ezt elfogadják, történelmi árpádsávos zászlót a Jobbik. Babák Mihály polgármester – megjegyezve, hogy testületi felhatalmazása ugyan nincs rá, de polgármesterként vállalja a felelősséget – átvette a zászlót, hangsúlyozva, hogy ezen lobogón semmi más nincs, csak a történelem. A szó-

nokok sorában dr. Halzl József, a Rákóczi Szövetség elnöke következett, aki arra hívta fel a figyelmet, hogy Trianon következményei a mai napig hatnak, s az emlékezésen és erkölcsi felháborodáson a tennivalókra is gondoljunk e napon. A tennivalók közé sorolta a kapcsolatépítést, amit a Rákóczi Szövetség is tesz, erőt adva az uniós keretek közt szavatolt, határon átnyúló nemzetegyesítéshez. Gajdos Attila szaválata után dr. Kovács László, a MIÉP elnökhelyettese a trianoni békediktátumhoz vezető történelmi előzményeket összefoglalva mondta azt, hogy szót kell emelni ezen igazságtalanság ellen akkor is, ha – mint manapság –, azt aki szót emel rögtön irredentának, nacionalistának bélyegzik. A megemlékezés Düló Erika és tanítványai műsorával folytatódott, majd Pentaller Attila református lelkész és Balácsi László unitárius püspökhelyettes főhászával, illetve a szokásos koszorúzással ért véget.

T.L.

Szarvas és Vidéke, 2007.

Felépítem Nagy-Magyarországot

Annak idején a Közgazdasági Egyetemen történelem és földrajz helyett gazdaságtörténetet és gazdaságföldrajzot hallgattam, ezek (s a filozófia és a jog) pótolták a gimnázium végeztével oly nagyon hiányzó humán tárgyakat.

Ahhoz, hogy gazdaságföldrajzból kollokviumra és szigorlatra mehessünk, előtte aláírást kellett szereznünk. Az aláírás pedig topográfiából állott, amit ugyan nem osztályoztak, de a világon bármit pontosan meg kellett mutatni vaktérképen. Én azután részben kötelességből, de legfőként kedvtelésből az égvilágon mindent megtanultam, azt is, amit nem feltétlenül kellett: a világ összes országát és azok fővárosait, az USA ötven államát, a Szovjetunió tizenöt és Jugoszlávia hat tagköztársaságát, természetesen fővárosostól.

Így került sor, nagy örömmre arra is, hogy szinte pusztán hobiból, Nagy-Magyarország 72 vármegyéjét és 72 megyeszékhelyét is megtanulhattam, az 1896-os millenniumi állapotnak megfelelően, melyeket azután a tanítványaimnak is tanítottam történelemből. Félig tréfásan, de kissé büszkén is szoktam mondani, hogyha Nagy-Magyarország térképének háttal állva, valaki felkérdez és a 144 egységből egyetlenegyét is eltévesztek, annak fizetek tízezret, beleszámítva a horvát-szlavon megyéket is (ezek nélkül számítódik a „64 vármegye”, Fiumével).

Mindenki tudja, hogy Budapest a világ egyik legszebb városa. Ezt köszönheti részben páratlan fekvésének, részben annak, hogy az 1867-es kiegyezést követő szédítő gazdasági fejlődésnek köszönhetően három évtized alatt Magyarország olyan gazdasági erőt és potenciált ért el, hogy az 1896-os fényes millenniumi ünnepekre elsősorban a főváros, de az egész ország is új köntöst kapott, ünnepi díszbe öltözött. Székesegyházak épültek és épültek át, mint a Szent István-bazilika, Mátyás-templom, kassai dóm, eperjesi Szent Miklós-templom, bártfai Szent Egyed-templom, Szlovákia mai nevezetességei és világörökségei.

A főváros új Országházat, új Királyi Palotát, új Operaházat, új Szépművészeti Múzeumot kapott. Felépült a Magyarország ezeréves építészettörténetét reprezentáló Vajdahunyadvár, kiépültek a körutak, bécsi ízlésű palotasorokkal (de nem egy közülük a velencei és firenzei palazzók utánérzése vagy szakasztott mása). A megyeszékhelyek új vármegyeházákat, új városházákat, új törvényszékeket, új színházakat kaptak, többnyire a híres bécsi Fellner és Helmer

színházépítő cég pompázatos kivitelezésében (Pozsony, Nagyvárad, Kolozsvár, Kassa, Pécs). De látványosan kiépültek a püspöki székhelyek is, mint például Vác, s nem egy járási székhely is (Sárvár, Pápa, Tata, Keszthely, Szigetvár, Siklós, Gyöngyös, Sárospatak, vagy akár Tokaj, és Szarvas is az Árpád Szállójával, Újtemplomával és törvényszéki palotájával).

Amikor 2000-ben először kerestem fel Balassagyarmatot, mely 1790-től 1950-ig Nógrád megye székhelye volt, valósággal ámulatba ejtett és elkáprázatosított, milyen látványosan kiépült fényességes vármegyeszékhelynek a magyar honfoglalás ezredik évfordulója tiszteletére és örömeire ez az akkor mindössze 15 ezer lakosú kisváros. El is neveztem azonnal a „millenniumi grandezza” városának.

Ezt a millenniumi grandezzát és bájt keresem a dicsőséges régi Magyarország összes 1896-os megyeszékhelyén, amit nemcsak a legnagyobbakban találni meg, mint Pécs, Győr, Pozsony, Szekszárd, Sopron, Szentes, Gyula, Lőcse, Besztercebánya, vagy az 1896-os óriási tűzvész után fönixmadárként újjáéledt Marosvásárhely.

Amikor elhatározom, hogy felkeresem Magyarország hét szomszédjának vagy Mátyás király hét meghódított tartományának a fővárosait (Laibach, Klagenfurt, Graz, Bécsújhely, Brünn, Boroszló, Bautzen), amikor tekintetemet távolabbi tájakra vetem: Róma, Pompeji, Athén, Spárta, Kairo, Luxor, akkor sem feledkezem meg a „72 vármegyeszékhely” programról, vagyis hogy a távoli világokkal és civilizációkkal egyszerre és párhuzamosan szeretném megismerni a régi Magyarország 72 vármegyéjét és vármegyevezetőségét (vagy legalább, az elérhetőség realitását is figyelembe véve, azok 90%-át!), azaz magát a régi, a nagy, a történelmi Magyarországot. Igazából persze úgy ismerhetem meg őket, ha többször megfordulok ott (Miskolc, Debrecen, Nyíregyháza), vagy több időre odautazom (Sopron, Pozsony, Zágráb, Szekszárd, Nagyvárad, Kolozsvár), de egy-egy országjáró körutas, pár órás városnézés is jó ízelítőt, áttekintő képet ad belőlük.

Semmilyen lehetőséget nem szalasztok el ebben a „72 vármegyeszékhely” programomban. Csak 2006-ban és 2007-ben a következő lehetőségeket ragadtam meg: 2006-ban Sopronból, az unokahúgomtól való kiindulással Sopron, Szombathely, Mosonmagyaróvár, Győr, Budapestről, a barátom özvegyétől való

kiindulással Pest, Pécs, Révkomárom, Esztergom, s az ő viszontlátogatása kapcsán Gyula (ez az évben így már kilenc). 2007-ben szintén a tőle való kiindulással Székesfehérvár, Veszprém, Zalaegerszeg, közös kirándulással az unokahúgom barátnőjénél Nitra és Aranyosmarót (s ráadásként a nem megyeszékhely, de világörökség Selmecbánya és Körmöcbánya), az Aranykor szarvasi nyugdíjasklub székelyföldi körútján Kolozsvár, Marosvásárhely, Csíkszereda, Székelyudvarhely, Segesvár, egynapos kárpátaljai, vereckei kiruccanással Ungvár, Beregszász, útmegszakítással Debrecen, Szolnok, Nyíregyháza, külön, egyéni odautazással Szekszárd, Szentés, Makó (ez pedig egy évben már a kétszerese: 18).

De a későbbiekben, saját gépkocsival reálisan tervezhetők a határhoz egészen közel eső vármegyeszékhelynéző túrák is: Horvátország szavóniai részén, a Dráva déli oldalában Eszék, Vukovár, Pozsega, Belovár, Varasd, a keleti határ mentén Nagykároly, Nagyvárad, Arad, Temesvár, Lugos, vagy kibővítve a Maros és az Olt völgyével Déva, Nagyenyed, Nagyszeben, Fogaras, Brassó, az északi határ mentén Sátoraljaújhely, Kassa, Rimaszombat, Ipolyság, Balassagyarmat, vagy a távolabbi Vág völgyében Trencsén, Turócszentmárton, Alsókubin, Lipótszentmiklós (egy-egy pillantást vetve közben a Magas-Tátra vagy a Fogarasi-havasok hófödte csúcsaira is).

Amit az ember egyszer látott, s rácsodálkozással sőt rajongó lelkesedéssel magába fogadott, azt soha többé tőle el nem veheti senki. Nemcsak az az enyém, amit megettem, és megittam, hanem amit láttam és befogadtam is. Nagy-Magyarországról nem nosztalgiazni kell évente egyszer június 4-én a trianoni emlékműnél vagy történelmi ország-középnél, Nagy-Magyarországot meg kell ismerni és el kell indulni végre felfedezni.

Mert Szlovénia fővárosban, Ljubljanában nem egy szláv városban, hanem Ausztria Krajna tartományának fővárosában, a száz évvel ezelőtti Laibachban érzem magam. Hogyne érezhetném hát magam Kolozsvárott sétálva, egy száz évvel ezelőtti, 1907-es magyar városban?! Hiába van már magyar lakossága, a betelepítések révén, a 20 százalék alatt, hogy még a nevét se írják ki magyarul, amíg a magyar múlt emlékei, patinás műemlékei, látványos középületei állanak, az akkor is magyar város marad. Csak rá kell nézni, beledobban a szív, s a román szó benne csak méhzümmögés, még csak nem is zavaró a műélvezetben.

Nagy-Magyarország 72 ékes vármegyéjét és vármegyeszékhelyét nem a történelmi atlaszból kell kikeresni és kívülről betanulni, Nagy-Magyarországot el kell indulni felfedezni, és ha egyszer megismerjük a történelmi megyét és megyeszékhelyeit, azokat úgyse tudjuk elfeledni soha többé. S így még maga az országjárás is az „Egész-Magyarország mennyország” bejárását jelenti, hiszen a Kárpát-medencéből nem lépve ki, soha nem is érezzük magunkat igazán külföldön.

Ne felejtsük: Magyarország 19 mai megyeszékhelyéből az 1896-os millenniumkor öt nem volt megyeszékhely, Kecskemét, Szeged, Békéscsaba, Salgótarján, Tatabánya, ott ne keressünk patinás vármegyeházákat. De a többi 14 mellett, még az alábbi 8 városban találhatunk régi, szép és méltóságos vármegyeházákat: Sopron, Mosonmagyaróvár, Esztergom, Balassagyarmat, Sátoraljaújhely, Gyula, Makó, Szentes.

„Magyarország nem volt, hanem lesz!” Ha közjogilag nem is állítható helyre, a lelkünkben és a szívünkben kell újra megtalálnunk és befogadnunk.

Mert Nagy-Magyarországot csak a lelkekben lehet – és kell is újra felépíteni!

Lejegyezve 2007. július 30-án

Kötelező nekünk nagynak lenni

Az ünnepség díszvendégei mellett köszöntött minden magyart, akinek nem szűnt meg a szíve magyarul dobogni Szenes János a Történelmi Emléktűt Alapítvány kuratóriumi elnöke a június 1-én délután, a történelmi országközépnél, a trianoni békediktátum 88. évfordulója alkalmából tartott megemlékezésen. A résztvevőket arra szólította, hogy kegyelettel hajtsanak fejet minden katonának, aki a magyar földért vérét hullajtotta. Az ő tiszteletükre is szólt az ezután felhangzó magyar és a székely himnusz.

– Mintha a második Trianont élnénk – hangzott az első szónok, Babák Mihály Szarvas polgármestere, országgyűlési képviselő köszöntőjének vezérgondolata, amit párhuzamok megvonásával támasztott alá: Az Európai Unió kibővítése után áthelyeződött a vasfüggöny, és a magyar állam napjainkban is elveszíti tulajdonát. Majd feltette a kérdést: Hol van a magyarok felelőssége, mikor olyan embereket választanak meg, akik nem az ő érdekeiket szolgálják? Később újabb kérdés következett: Ki kér tőlünk Trianonért bocsánatot? Kifejtette, szeretné, ha ez a nép bizakodhatna, ha nem kellene hazugságokat elviselniük,

ha a fiatalokat nem Európába küldenék dolgozni, hanem ebben a hazában találhatnák meg a boldogulásukat. Beszéde végén köszöntötte a résztvevőket Szarvas Város Képviselő-testülete és Domokos László országgyűlési képviselő nevében is.

Mint az évek során oly sokszor, ez alkalommal is Dúló Erika fejében született meg a megemlékezés ünnepi műsora, összeválogatott dalok és versek, melyeket tanítványaival, a Benka Gyula Evangélikus Iskola diákjaival együtt adtak elő.

A műsor nem csak a közönséget, hanem a következő szónokot, Kiss Dénest a Trianon Társaság országos elnökét is meg-

hatotta, aki a 88 éve történeken tűnődve lelkesítő szavakkal fűzte tovább a megemlékezés fennkölt folyamát. – Nem kicsiknek kell lenni, kötelező nekünk nagynak lenni! – mondta. – Minden magyarnak – fűzte hozzá. – Akkor leszünk önmagunk, ha nagyok leszünk. Később rávilágított azokra a történelmi, nyelvi bizonyítékokra, melyek azt igazolják, hogy a magyarok nagy műveltségű, ősi nép utódai. Beszédében Henri Pozzi francia katonatiszt és történész valamint Francesco Nitti olasz politikus, miniszterelnök könyveire hívta fel a figyelmet. Mindketten írásban örökítették meg a békediktátum megkötésékor szerzett tapasztalataikat, s mindketten értetlenül álltak Magyarország szomszédos országait jellemző gyűlölet és mohóság előtt.

Ez utóbbi felvetésre is válaszolt bizonyos értelemben Székelyhídi Ágoston a Kárpát-medencei '56-os Emlékbizottság elnöke. A megemlékezés részt-

vevőikhez szólva leszögezte: Az évfordulók mögött mindig nemzeti sorsfordulók húzódnak meg. Ezek a sorsfordulók lehetnek nemzetépítők, vagy nemzetrombolók. Négy kerek évfordulóra emlékeztetett. 1918-ra, melynek januárjában ültek össze először Párizsban a fő békedöntés-hozók bevalottan a háborús győzelem gyümölcseit learatni. Történész-ként arra a következtetésre jutott, hogy Franciaország hegemon szerepre való törekvése miatt kaphattak lehetőségeket az erősítő szövetséges szerepét betöltő, a magyarországi és ausztriai területekből részesülő országok. A következő évforduló 1958. június 16. – Nagy Imrék kivégzésének 50. évfordulója. Majd 1988-at idézte Székelyhídi Ágoston a falurombolás miatt az anyaországba menekülő erdélyi magyarok sorsát taglalva, végül 2004-et, a kettős állampolgárságról szóló népszavazást, annak ismert eredményével. A történész meglátása szerint mind a négy esetben a kommunista mozgalom állt az események hátterében. – Ugyanazok – mondta –, akik most már a végüket járják. Visszatérve induló gondolatára megállapította: Mikor az emberek maguk dönthetnek a sorsukról, az a nemzet építését szolgálja, ha pedig rossz politikai döntéshozók teszik ezt meg helyettük, az nemzetrontáshoz vezet. Meghatározta a célt: Magyar örendelkezés határon innen és túl.

A határon túl élő magyarok sorsáért való aggodásuknak adott hangot beszédében Samu Tamás Gergő a Jobbik szarvasi elnöke is, s felolvasta azt a 12 pontot, melyben megfogalmazták mi a teendő a helyzet javítása érdekében. Beszédét „Vesszen Trianon!” felkiáltással zárta.

A megemlékezés Lázár Zsolt evangélikus és Pentaller Attila református lelkészek szolgálataival és a kegyelet koszorúinak elhelyezésével ért véget. *K.Zs.*

EMLÉKEZZ MAGYAR!

Országépítő és honvédő őseink iránti hazafiúi hálánk jegyében a Szarvasi Történelmi Emlékút Közalapítvány Kuratóriuma tisztelettel meghívja Szarvas város polgárait

a Trianon 88. évfordulóján

tartandó megemlékezésre
2008. június 1-jén 18 órára a
Történelmi Országház Emlékműhöz.

Program

- Köszöntő: Szenes János kuratóriumi elnök
- Himnusz
- Székely Himnusz
- Tisztelgés a történelmi zászlók előtt
- Emlékbeszédet mond Kiss Dénes, a Trianon Társaság országos elnöke
- Székelyhídi Ágoston az erdélyi magyar menekültekről szóló könyvének bemutatója
- Emlékműsor
- Ima a történelmi egyházak részvételével
- Szózat
- Koszorúzás

**Minden honfitársunkat várjuk június 1-jén Szarvason
nemzeti zarándokhelyünkön!**

A Szarvasi Történelmi Emlékút Közalapítvány Kuratóriuma

Szarvasi 7., 2008.

A szarvasi Városszépítő Egyesület által rendezett *Az én városom* c. képkiallítás egyik különdíjba részesített akvarellje.

A díjazott: Gerhát Mónika 14 éves Szlovák Általános Iskolai tanuló, Szarvas.

Jegyzet